

B A R E E L

Dossier migrantenorganisaties

*Juni 1993,
Jaargang 14 nummer 54
Bareel is een driemaandelijks
tijdschrift over migranten,
uitgegeven door het Vlaams
Centrum Integratie Migrantten vzw
v.u. Emiel Vervliet,
Dieseghemlei 104,
2640 Mortsel*

Editoriaal	2
De Vlaamse werkgelegenheidsconferentie : de deur op een kier ?	3
Zijn er Zairese immigranten in België ?	6

Dossier Migrantenorganisaties 9-24

De ondersteuning van de migrantenorganisaties in Vlaanderen	9
Het VCIM-standpunt	11
Migrantenorganisaties in Vlaanderen	12
Het beleid en de migrantenorganisaties	13
Het Intercultureel Centrum voor Migrantanten	14
"We moeten het zelf doen"	17
vzw Utopia - Zurenborg	21
In het verzuilde Vlaamse landschap : ook een islamitische zuil ?	22

Kenan Olgun	25
Integratie, een ander "Zweeds" model	26
Etnisch ondernemerschap in het Brussel hoofdstedelijk gewest	28
Documentatie	30
Aangekondigd	32

De redactie

Emiel Vervliet, Els Van den Buys, Eliane Peytier, Marc Laquière, Francine Moonen, Els Maton, Marc Maes, Christel Grieten, Nadia Guerti, Franco De Gregorio, Mohamed Chakkar, Frieda Bex.

Werken nog mee aan dit nummer

Michiel Van de Voorde, Godelieve Van Geertruyen, Lode Van Loock, Jules Albrechts, Johan Leman, Ingrid Vanhoren.

Eindredactie en lay-out

Frieda Bex.

Foto's

Lut Mathys, Paul Van Wouwe, Philip Boël.

Druk

De Wrikker, Patriottenstraat 29, Berchem.

Redactie en administratie

Bareel, Gaucheretstraat 164, 1210 Brussel.
Tel. 02/201.03.00
Fax 02/201.03.39

Abonnement

Per jaargang, door overschrijving van 350 Bfr. op 001-0967311-06 van VCIM vzw, 1210 Brussel. Losnummer : 95 Bfr. incl. verzending.
ISSN 0773-5618

Editoriaal

Elk jaar in juni komt in Genève de Internationale Arbeidsorganisatie samen. Deze organisatie van de Verenigde Naties is gespecialiseerd in sociaal-economische vraagstukken.

De directeur-generaal heeft er de lidstaten verweten niet langer voorrang te geven aan een politiek van volledige tewerkstelling. Regeringen zien werkgelegenheid teveel als een gevolg van maatregelen zoals het bestrijden van de inflatie of het beperken van begrotingstekorten.

Als de hoge werkloosheid blijft voortduren, wordt de basis van onze maatschappij ondergraven : de financiering van de sociale zekerheid komt in het gedrang en de consensus over het samenlevingsmodel verdwijnt.

Ook België wordt door de Internationale Arbeidsorganisatie geïnviseerd. De nationale Werkgelegenheidsconferentie heeft tot nu toe niet veel meer opgeleverd dan bekvechten. De deelnemers hameren op de bekende standpunten, hoewel het inzicht lijkt te groeien dat er niet één wondermiddel is. Er zal zowel economische groei als verlaging van de kosten, herverdeling van arbeiden het scheppen van nieuwe banen in de welzijnssector nodig zijn.

In Vlaanderen werd op 17 maart 1993 de Werkgelegenheidsconferentie beëindigd. In dit nummer vat Michiel Van de Voorde de inhoud samen van het protocol dat door de Vlaamse regering, de vakbonden en de werkgeversorganisaties ondertekend werd. Daarin is ook sprake van een doelgroepenbeleid voor migranten.

Het scheppen van jobs en het openstellen van de arbeidsmarkt voor migranten is meer dan noodzakelijk. In de analyses en beleidsmaatregelen worden de oorzaken van de werkloosheid van migranten meestal bij henzelf gezocht : te laag geschoold, te weinig kennis van het Nederlands, enz. Men vergeet de bestaande discriminaties op de arbeidsmarkt waardoor migranten niet aan de slag kunnen. Uit onderzoek blijkt dat sommige categorieën drie of vier keer meer risico lopen langdurig werkloos te zijn; dat is o.m. het geval voor migrantenmeisjes.

Een samenleving die aan haar jongere generatie geen redelijk uitzicht op werk kan bieden, ondermijnt haar eigen toekomst. In Vlaanderen vormen migranten een groeiend deel van die jongere generaties. Daardoor krijgt een sociale tijdbom ook een etnische kleur. Hoe explosief dat mengsel kan zijn, werd al in andere landen bewezen.

de redactie

Bareel verhuist !

Op 5 juli verlaat het VCIM de huidige kantoren in de Rogierlaan; daarna zullen wij door verhuisperiodes enkele weken niet bereikbaar zijn.

Vanaf 21 juli kan U het Vlaams Centrum voor de Integratie van Migrantanten bereiken in de Gaucheretstraat 164 in 1210 Brussel, tel. 02/201.03.00 en fax 02/201.03.39.

Beleid

De Vlaamse werkgelegenheidsconferentie : de deur op een kier ?

Op 17 maart 11. werd de eerste Vlaamse werkgelegenheidsconferentie afgerond met de plechtige ondertekening van een protocol door de Vlaamse regering, de werkgevers- en de werknemersorganisaties. Dit protocol zou nieuwe stimulansen moeten bieden, onder andere op het vlak van de tewerkstelling.

We zetten een aantal punten die direct betrekking hebben op de migrantensector, op een rijtje.

Doelgroepenbeleid

De verschillende partijen op de conferentie willen een algemeen referentiekader scheppen voor een gelijk-kansenbeleid, gebaseerd op het SERV-advies van 13/11/91 over een gelijk-kansenbeleid op de arbeidsmarkt.

Dit houdt in dat de overheid een voorbeeldfunctie zal vervullen door een doelgroepenbeleid in de Vlaamse administratie te voeren en convenanten met de gesubsidieerde niet-commerciële sectoren af te sluiten.

Ook zullen er in de subregionale tewerkstellingscomités (STC's) permanente werkgroepen "Risicogroepen" opgericht worden, die een lokaal doelgroepenplan moeten opstellen en integreren in het globale STC-plan. Netwerkvorming met derden zal hierbij nodig zijn. Deze werkgroepen "Risicogroepen" zullen de bestaande lokale stuurgroepen van Weerwerk vervangen.

Voorts engageren de Vlaamse sociale partners zich ertoe een Vlaams protocol af te sluiten m.b.t. de aanwerving van de 0,15%-bijdrage¹. Dat kan inhouden dat er een deel naar het tewerkstellingsfonds vloeit, dat peterschapsformules mogelijk worden, dat er aanwervingspremies voor risicogroepen komen,

En er zal worden nagedacht om in het kader van het aanbestedingsbeleid² over te gaan tot positieve sanctionering van een doelgroepenbeleid.

Voor de bestrijding van langdurige en risico-werkloosheid zal de Vlaamse regering een concreet model voor de sociale werkplaatsen uitwerken voorleggen aan de sociale partners. Dit model moet tegemoet komen aan de noden van de groep die niet inschakelbaar is in het reguliere arbeidscircuit.

De bestrijding van de jeugdwerkloosheid zal gebeuren via een driefasenplan ('93-'95). Eerst en vooral zullen onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar afgestemd moeten raken, bijvoorbeeld via een werk- of leerplaatsgarantieplan voor deeltijds leerplichtigen. Vervolgens zullen jongeren beschouwd worden als een prioritaire doelgroep van de actie "5-voor-12", en van hieruit verwezen worden naar specifieke formules zoals RVA-stages en ingroeibanen. En tenslotte komt er een werkgarantieplan voor langdurige (meer dan 2 jaar) werkloze jongeren, met tijdelijke tewerkstelling (maximaal 1 jaar) bij de overheid en de gesubsidieerde non-profitsector.

Migrantanten als doelgroep

Er komen specifieke, categoriale maatregelen voor vrouwen, migranten en gehandicapten.

Voor migranten worden volgende maatregelen voorzien :

De VDAB moet een meerjarenplan opstellen, waardoor evenredige parti-

cipatie voor migranten in de beroepsopleiding wordt gewaarborgd. De samenwerking met migrantenorganisaties moet worden geïntensifieerd, de werking van de migrantenconsulenten voortgezet, en de taalopleidingen verder uitgebouwd.

Een kwart (= 125 arbeidsplaatsen) van het VFIK-gesostelsel wordt voorbehouden voor migranten, en in de tewerkstellingsprogramma's zal een quorum worden ingevoerd. De bewaking van deze maatregelen zal gebeuren via zesmaandelijks rapporten, die ook aan het VCIM worden overgemaakt.

In een aantal pilootregio's worden door de overheid, de sociale partners en het VCIM projecten opgezet waarbij stap voor stap de belemmeringen worden weggewerkt waardoor sectoren en/of functies ontoegankelijk blijven voor migranten. Om dit te realiseren, wordt een begeleidingscel opgericht die zal functioneren binnen het VCIM; bovendien worden de regionale integratiecentra versterkt met een stafmedewerker werkgelegenheid.

Meer dan een papieren vooruitgang?

Zijn de categoriale maatregelen naar migranten zo hoopgevend en kansenscheppend? Zelfs een oppervlakkige beschouwing laat al toe heel wat pertinente vragen te stellen:

Wat is de waarde van toegang tot het statutaire openbare ambt op het ogenblik dat er een vrijwel volledige aanwervingsstop is en dat men een veralgemeend beroep doet op contractuelen?

Kan een evenredige vertegenwoordiging in kansrijke beroepsopleidingen bij de VDAB ooit gerealiseerd worden, wanneer er nu al lange wachtlijsten zijn, wanneer projecten aangepast aan de doelgroep moeilijk te combineren vallen met de soms rigide aanpak¹, en wanneer er te hoge instapdrempels worden gehanteerd...?

Schept gelijke behandeling wel gelijke kansen, of wordt hierdoor de bestaande indirecte discriminatie bestendigd?

Waarom slechts projecten, en dan nog maar in enkele regio's, terwijl kwantitatieve doelstellingen in de privé-sector dringend noodzakelijk zijn?

Hoeveel volwaardige netto-jobs meer zullen deze maatregelen opleveren voor hooggeschoolde migranten, wanneer ondertussen verder gesaneerd wordt, de diploma-inflatie op de arbeidsmarkt ongekende vormen aanneemt en steeds meer ondernemingen ook openlijk gaan discrimineren ("Onze mensen willen geen migranten in het team"),...?

Door al deze moeilijkheden en belemmeringen kan men niet verwachten dat grote aantallen jonge migranten aan een job geholpen worden. Het kader waarbinnen de begeleidingscel zal moeten opereren legt een aantal beperkingen op: veel meer dan een "omkering van regels" (m.a.w. wegnemen van belemmeringen en schappen van aangepaste voorzieningen) moet vooralsnog niet verwacht worden.

Drie complementaire actieterreinen

Prioritaire acties

Om binnen deze beperkingen acties op te zetten, moet er in eerste instantie nadruk gelegd worden op:

- Verankerde projecten⁴ binnen reguliere instellingen en instanties, mee

opgezet door de sociale partners. Enerzijds worden daarbij doorheen het hele project aangepaste methodieken ingetraind (interculturele communicatie, "maatwerk"-bemiddeling, aangepaste nevenschakeling, ...), anderzijds worden geleidelijk projectoverschrijdende "nevenprodukten" ontwikkeld, zoals gestandaardiseerde intake- en evaluatiemethodes, modulaire vormings- en trainingspakketten, checklists voor de selectie- en wervingsprocedures, een specifiek programma voor onthaal in de onderneming,

Dit dient te resulteren in praktische, bruikbare brochures en vormings-scenario's voor personeelsdiensten, VDAB, uitzendbureaus en vakbonden.

- Een versnelde inhaalbeweging in een aantal sectoren van de 'social profit', waarbij sterk de nadruk wordt gelegd op de sociale promotie van de deelnemers, met aangepaste trajecten en begeleiding. Waar ook maar enigszins mogelijk, wordt geopteerd voor alternering⁵. Soms gebeurt 'voorschakeling' door de VDAB-beroepsopleiding; altijd wordt een opleidingsluik voorzien dat de deur opent naar hoger dag- of avondonderwijs.

- Meer aandacht voor de overgang school-arbeidsmarkt.

Een voorbeeld: Centra Deeltijds Onderwijs die ernstige inspanningen leveren om deeltijds lerenden aan een job te helpen, worden geconfronteerd met een pijnlijk grote uitval bij jonge allochtonen. Veel zou kunnen verholpen worden door aangepaste begeleiding en omkadering (bezoeken aan de onderneming, overleg met meester-gasten, brigadiers, collega's, ...). Op korte termijn zou hiervoor ondersteuning vanuit de migrantensector moeten geleverd worden.

Vaktaaltechnische tekorten na plaatsing kunnen mee opgelost worden door 'Nederlands op de werkvloer', gecombineerd met nazorg die ook vanuit de sector kan geleverd worden.

Een specifiek probleem betreft de valorisatie van opleidingen gevolgd in het land van herkomst. Dit is vooral van belang voor 'nieuwkomers' in het kader van gezinshereniging en gezinsvorming.

Geheel van maatregelen

Maar het spreekt vanzelf dat grotere etnische gelijkheid op de arbeidsmarkt een geheel van maatregelen, op diverse terreinen en niveaus, veronderstelt. De bovenvermelde prioriteiten moeten dan ook worden aangevuld met acties en voorstellen gericht naar het beleid en de sociale partners.

Enkele urgente knelpunten:

- Een onderzoek naar de effecten van CAO 9 bis (aanbeveling om de informatie betreffende structuur en ontwikkeling van de tewerkstelling uit te splitsen naar nationaliteit) en CAO 38 bis (aanbeveling om sollicitanten niet te discrimineren op grond van ras, afkomst of nationale of etnische afstamming).

- Een registratie-instrument om de vooruitgang van kansengelijkheid op de arbeidsmarkt systematisch in kaart te brengen.

- Maatregelen om raciale misbruiken en andere ongelijke behandeling van etnische minderheden te voorkomen, te bestrijden en te bestraffen. Dat kan gebeuren bij Koninklijk Besluit, naar analogie met het KB van 18/9/92 m.b.t. ongewenste intimiteiten op het werk; in afwachting hiervan kan bijvoorbeeld een non-discriminatiecode in het arbeidsreglement van de ondernemingen opgenomen worden.

- Een gedragscode voor interimkantoren, diensten voor outplacement, VDAB, ... om discriminatie te voorkomen. Inspiratie hiervoor kan gevonden worden in Nederland, bijvoorbeeld in de regeling van de Algemene Bond Uitzendondernemingen.

Hefboom, maar ...

Wie verwachtte dat de Vlaamse werkgelegenheidsconferentie voor een echte doorbraak zou zorgen in het arbeidsmarktbeleid ten aanzien van migranten, zal zijn verwachtingen ernstig moeten terugschroeven. Toch staat de deur op een kier. De - hoewel beperkte - engagementen van de sociale partners maken een aantal problemen bespreekbaar. Van de migrantensector worden nu concrete voorstellen verwacht die in lokale projecten gegoten kunnen worden.

Het zal van de creativiteit en het doorzettingsvermogen van de sector afhangen, of hiervan meer gemaakt wordt dan eenmalige schaamlapjes. Bovendien is de waarde van positieve voorbeelden uiterst betwistbaar, wanneer deze niet vergezeld (blijven) gaan van een ernstige antiracistische campagne op alle terreinen van het maatschappelijk leven, die moet uitmonden op korte termijn in gelijke kansen, ook op het vlak van werkgelegenheid.

Een paar honderd jobs, waarvan een aantal dan nog onzeker, zullen niet volstaan om de tweede generatie binnen de migrantengemeenschappen nog lang aan het lijntje te houden.

Michiel Van de Voorde

¹ Het Interprofessioneel Akkoord voorziet dat 0,15 % van de loonmassa in de privé gereserveerd wordt voor opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven voor risicogroepen (langdurig werklozen, minimumtrekkers, deeltijds lerende jongeren, ...).

² Zo zouden overheidsbestedingen (bij gelijke voorwaarden) prioritair kunnen toegewezen worden aan bedrijven die een actief doelgroepenbeleid voeren.

³ Migrantenvormen soms veel baat hebben bij een vorm van nevenschakeling tijdens een VDAB-beroepsopleiding (helpen sleutelen aan bepaalde attitudes, remediëring van bepaalde tekorten, ...). Deze nevenschakeling kan gebeuren in een LIC, een jeugdclub, De organisatorische aanpak en de gehanteerde output van de VDAB-opleidingen staan dergelijke nevenschakelingen dikwijls in de weg.

⁴ We spreken van verankerde projecten omdat van bij de start vast staat dat er op diverse terreinen een meer structureel vervolg zal aan gekoppeld worden: het ontwikkelde onthaalprogramma wordt in andere ondernemingen in de regio gebruikt, andere bedrijven uit dezelfde sector zetten een gelijkaardig experiment op, personeelsdienst en leden van de ondernemingsraad worden getraind in controle van de selectie- en wervingsprocedure,

⁵ Opleiding en werk worden gecombineerd. Bijvoorbeeld drie dagen werken (en inservice-training) gekoppeld aan twee dagen opleiding in een Centrum voor Deeltijds Onderwijs.

Tijdschrift voor VREEMDELINGENRECHT TVR

Het Tijdschrift voor VreemdelingenRecht is het enige Nederlandstalige juridische tijdschrift over vreemdelingen in België.

Het publiceert relevante rechtspraak en becomecommentarieert deze in het licht van het evoluerende migrantenbeleid. Verder vindt U er steeds de laatste nieuwe wetwijzigingen in terug, én interessante 'Vragen en Antwoorden' over specifieke problemen in het vreemdelingenrecht.

Het Tijdschrift voor VreemdelingenRecht richt zich naar eenieder die migranten juridisch wil begeleiden.

TVR, ook een VCIM-uitgave, verschijnt vier maal per jaar.

Een abonnement kost 1.000 Bfr., te storten op rek.nr. 001-0677297-22 van VCIM vzw, 1210 Brussel. U kan ook een gratis proefnummer aanvragen (zolang de voorraad strekt).

Historiek

Zijn er Zairese immigranten in België ?

Wanneer men het heeft over het aantal Marokkanen en Turken dat in België leeft, dan vragen sommigen (Belgen en vreemdelingen) zich af of er ook Zairese immigranten in ons land zijn.

De Congolezen in België tussen 1885 en 1960 : weinig talrijk

Voor de onafhankelijkheid van Congo was het aantal Congolezen in België erg klein, terwijl men in veel koloniserende landen juist een vrij groot aantal inwijkelingen uit de koloniën aantrof. Dat was het geval met de Antillianen, Algerijnen, Tunesiërs en Senegalezen in Frankrijk, of met de Pakistani en de Indiërs in Groot-Brittannië. België vormde een opvallende uitzondering op deze regel.

Drie stellingen worden aangedragen om de afwezigheid van Congolese arbeidskrachten in België te verklaren. De eerste is van demografische aard. België heeft in Congo een territorium gekoloniseerd dat 80 maal groter was dan het eigen territorium. Maar dat gebied, met een oppervlakte van 2.345.409 km², was dun bevolkt. In 1959 telde men er amper 12.400.000 inwoners, dus een bevolkingsdichtheid van 5 inwoners per km². Deze geringe bevolkingsdichtheid vormde één van de belangrijkste problemen in de economische geschiedenis van Congo tot halfweg de 20e eeuw.

"De mankracht die nodig is voor de activiteiten die de opgang van Congo moeten bewerkstelligen, is schaars in de kolonie", zei Gouverneur-Generaal Pétillon. Voor de mijnen van de Union Minière, bijvoorbeeld, gingen de verschillende ronselaars, precies omwille van dit tekort aan mankracht, tot in Rhodesië arbeiders recruter. De demografische situatie van Congo

werd dikwijls als alarmerend beschreven.

Een tweede stelling verwijst naar de Belgische politiek die, in tegenstelling tot de Franse, nooit een koloniale assimilatiepolitiek was die de Congolezen in een Belgische keurslijf wilden stoppen. Integendeel : men wou de Congolezen verhinderen naar België te komen, of het nu tijdelijk of definitief was. Die politiek werd ingegeven door de vrees van de blanken om hun pres-

tige te verliezen en om de Congolezen de smaak van een gemakkelijk leventje te laten proeven.

Bij de verdedigers van de kolonisatie waren er die vonden dat de gekoloniseerd niet moesten bewust gemaakt worden van de kloof die er bestond tussen het beeld van België dat hen getoond werd en de realiteit. Daarom moest men de Congolezen over de westerse maatschappijen een grondig gefilterd en uitgezuiverd beeld bieden, men moest hen zeer selectief en gericht informeren. Wat het prestige van de blanke betreft, *"Door de zwarten steeds meer de gelegenheid te geven om gedurende een zekere tijd in de metropool te verblijven, organiseert men in feite de verspreiding van de kiemen die ons prestige zullen vernietigen"*.

Overigens, de koloniale administratie vreesde dat Congolese arbeiders, eens in België, contact zouden zoeken met progressieve syndicale organisaties zoals het ABVV. In Congo hebben de arbeiders nooit kunnen beschikken over een echte syndicale beweging die hen kon vertegenwoordigen of eisen kon afdwingen. De syndicale organisaties, die het licht zullen zien na 1950, bleven altijd gedomineerd door de Belgische syndicaten, waarvan de ideologie grotendeels beïnvloed bleef door het heersende paternalisme.

Dat blijkt ook uit een verklaring van H. Pauwels, één van de leiders van de Confédération des Syndicats Chrétiens du Congo (CSCC) : *"Het is duidelijk dat de zwarten eisen stellen waarvan de realisatie hen zou schaden in plaats van hen voordeel te brengen, en dat zou ertoe bijdragen om hen tot verval te brengen in plaats van hen te verheffen. Dat zou vooral het geval zijn indien hen een aanzienlijke loonsverhoging in baar geld zou toegekend worden. De zwarte is minder dan wie ook gewend om met geld om te gaan en om het nuttig te besteden. Hem sommen geven die in zijn ogen groot zijn zou bijna altijd neerkomen op een aanmoedigen van verspillen en liederlijkheid. Het is een werk van begeleiding, van bescherming dat moet gerealiseerd worden. En dat moet zowel het geval zijn tegenover de évolués als tegenover de andere Zwarten"*.

De derde, economische stelling tenslotte, sluit aan bij de demografische stelling. Ze wordt verdedigd door bepaalde milieus van ex-kolonialen die wijzen op de talloze economische projecten in de sectoren van de mijnontginning en de bouw. Het zou absurd geweest zijn om Congolese arbeidskrachten naar België te laten komen terwijl de koloniale ondernemingen

hen nodig hadden. In de Union Minière du Haut Katanga bijvoorbeeld, werd de mechanisatie van de mijnontginning na de oorlog voortgezet, vooral in de open mijnen : er werden drie nieuwe dammen gebouwd, één op de Lufira (1947-1950), twee op de Lualaba (1948-1957).

In 1951 verklaarde M. Cornelis, directeur-generaal van de economie, in een uiteenzetting voor de Kamer van Koophandel in Leopoldstad : *"De arbeidskracht is schaars in Congo en in ieder geval is ze duur, gezien de onaangepastheid ervan waarvoor op de eerste plaats de oorlogsspanningen verantwoordelijk zijn"*.

Welke ook de verdedigde stelling is, de historicus en de socioloog kunnen vaststellen dat België geen Congolese arbeidskrachten heeft laten overkomen. Toch werden een paar tijdelijke of permanente verblijven van Congolezen vermeld in de literatuur of in de gesprekken die ik gehad heb met landgenoten.

Van tentoonstellingsobjecten naar "évolués"

Voor de Congolese afdeling van de tentoonstelling van 1885 in Antwerpen, liet België uit de onafhankelijke staat Congo een inlandse chef, genaamd Massala, overkomen. Die werd vergezeld door twaalf "inboorlingen" : drie mannen, vijf vrouwen en vier kinderen. Negen jaar later, nog altijd in Antwerpen, liet men een honderdtal "inboorlingen" uit Congo komen, samen met muilezels, ossen, varkens,

geiten, enzovoort... allemaal gekweekt in Congo. Die moesten een pittoreske sfeer brengen in de Congo-afdeling.

Voor de wereldtentoonstelling van 1897 in Brussel, liet men 227 Congolezen komen, 165 mannen 62 vrouwen. Eén van de meest merkwaardige afdelingen van deze tentoonstelling was, in de ogen van de bezoekers, het negerdorp. Omdat het publiek niets liever deed dan eetwaren aan de inboorlingen geven, zag men zich verplicht om een bord op te hangen : *"Verboden de zwarten eten te geven. Ze werden al gevoed"*.

Op deze tentoonstelling waren bepaalde Congolezen ook het voorwerp van antropologische studies.

Op een gelijksoortige tentoonstelling, ditmaal in 1935, waren de Congolezen er om waardering te wekken voor het beschavingswerk van de katholieke missies.

En in 1958 tenslotte, op de wereldtentoonstelling van Brussel, waren er geselecteerde vertegenwoordigers van de verschillende sociale lagen van Congo. In feite werd deze gebeurtenis de eerste grote afspraak van Congolese nationalisten. Samen met de toespraak van generaal de Gaulle in Brazzaville op 8 augustus 1958 en de panafrikaanse conferentie in Accra (Ghana) van december 1958, is deze afspraak één van de elementen die twee jaar later Congo naar de onafhankelijkheid leidden.

Na de expo '58 weigerden een paar Congolezen om terug te keren naar Congo. Ze bleven in België werken.

Behalve deze gevallen, ingevoerd voor "demonstratiedoeleinden", waren de enige Congolezen in België zeelui of studenten.

Het ontbreken van een zwarte geschoolde elite is één van de verwijten die men België toegestuurd heeft. Een aantal Belgische auteurs schrijven dit toe aan de overtuiging van die tijd dat men aan de zwarten zo weinig mogelijk algemene vorming moest geven, om te vermijden dat ze in opstand zouden komen tegen de koloniale administratie.

Het is vooral vanaf 1950 dat België, als gevolg van de dekolonisatiebewegingen in de Derde Wereld, in één van haar universiteiten (Leuven) Congolese studenten opneemt. Maar vlak voor de onafhankelijkheid, in het academiejaar 1958-1959, waren er amper 30 Congolese studenten ingeschreven in Belgische scholen en universiteiten.

Voor de onafhankelijkheid organiseerden de koloniale autoriteiten bezoeken aan België voor Congolezen die een zeker beschavingsniveau bereikt hadden, vergelijkbaar met de westerse beschaving. Voor het eerst gebeurde dat in 1953 voor 15 Congolese notabelen. Volgens de notities, neergeschreven door deze bezoekers, waren er toen ongeveer 400 à 500 Congolezen in België, allemaal vroegere werknemers van de Compagnie Maritime Belge, die Antwerpen verlaten hadden en die zich over andere steden verspreid hadden. De notabelen stelden vast dat het merendeel van de vroegere zeelui, de eerste Congolezen die in België werkten, vooral tewerkgesteld waren als portiers of inpakkers.

Dit zijn dus de eerste geïmmigreerde arbeidskrachten vóór de onafhankelijkheid van Congo. Onder hen moeten we toch nog de leverancier Michel Ngomavermelden met zijn Carabouya-bonbons, die in de jaren '30 in België aankwam.

De Zairezen in België van 1960 tot nu

Vanaf 1960 noteert België een behoorlijke aanwezigheid van Congolezen (later Zairezen). In 1961 telt men 2858 Congolezen op het Belgisch grondgebied, waarvan 1095 alleen al in de

Brusselse regio. De immigratie van Zaïrezen gedurende de eerste vijf jaar van de onafhankelijkheid is opmerkelijk, want ze bestaat uit studenten, kaders en slechts een bescheiden aantal geïmmigreerde arbeiders. Vanaf 1965 zorgen de politieke en economische problemen van de Zaïrese bevolking ervoor dat ook politieke en economische vluchtelingen naar België komen.

Na de onafhankelijkheid ondertekende België een cultureel samenwerkingsakkoord met de Democratische Republiek Congo. Nadien laat men studenten en kaders overkomen door hen studiebeurzen toe te kennen via de Dienst voor Ontwikkelingssamenwerking, tegenwoordig het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking (ABOS). Van haar kant verleent de Zaïrese regering, vooral na 1965, studiebeurzen aan landgenoten om hun studies in België af te werken.

Niet-beursstudenten zijn kort na de onafhankelijkheid nog weinig talrijk, maar ze zullen dat wel worden in de jaren '70 als gevolg van de eerste sluiting van de universiteit van Lovanium (Universiteit van Kinshasa) en de Rijksuniversiteit (Universiteit van Lubumbashi). Ze zullen nog talrijker worden na 1980, en wel in die mate dat tegenwoordig de niet-beursstudenten meer dan drievierde van het Zaïrese studentenbestand vormen.

In de praktijk echter moeten deze studenten uit materiële noodzaak werken om te overleven, en dus worden ze eigenlijk geïmmigreerde arbeiders.

Onder de tewerkgestelden moet men een onderscheid maken tussen enerzijds degenen die werken in diplomatieke zendingen en Zaïrese ondernemingen, in België gevestigd als gevolg van akkoorden tussen België en Zaïre, en anderzijds de geïmmigreerde arbeiders die kort na de Congolese onafhankelijkheid naar België kwamen. Destijds gaven een aantal koloniale er bij hun terugkeer naar België de voorkeur aan hun boys (bedienden) mee te nemen naar de metropool.

Wie voor 1975 naar hier gekomen is, heeft bijna steeds zijn dichte verwanten of zelfs zijn vrienden laten overkomen. Op die manier is, als gevolg van het sneeuwbaaleffect, de basis gelegd van de

gemeenschap van Zaïrese geïmmigreerde werknemers die we nu kennen. Tenslotte zijn er in België nog een groot aantal Zaïrese vluchtelingen als gevolg van de dictatuur en de catastrofale sociaal-economische situatie van Zaïre. In de praktijk vervoegen zij uiteindelijk ook het groepje immigranten-werknemers.

Liever Marokkanen en Turken dan Zaïrezen?

Al heeft de Belgische politiek voor de onafhankelijkheid de overkomst van Congolezen niet aangemoedigd, vanaf 1961 zal hun aantal toch toenemen. Tegenwoordig telt de Zaïrese gemeenschap 11.828 personen waaronder officieel meer studenten dan geïmmigreerde werknemers. Toch zijn deze laatste het talrijkst wanneer men er de werkstudenten bijtelt, de politieke en economische vluchtelingen, de clandestienen en, niet te vergeten, de Belgen van Zaïrese herkomst.

Een belangrijk element dat kan verklaren waarom er weinig Zaïrezen in België zijn, is de houding van president Mobutu. Naar het schijnt zou de president, het argument van de eer uitspeelend, geweigerd hebben om in te gaan op de Belgische vraag om in tijden van hoogconjunctuur Zaïrese arbeidskrachten in te zetten.

Door de Zaïrezen ervan te weerhouden massaal naar België te emigreren, zou de verlichte leider het Belgische patroonaat en de regering dus onrechtstreeks aangezet hebben een beroep te doen op andere buitenlandse arbeidskrachten.

*Ndamina Lusanda,
samenvattend vertaald door
Godelieve Van Geertruyen.*

Uit :
Agenda Intercultureel, maart 1993, nr. 112.

Dossier migrantenorganisaties

De ondersteuning van de migrantenorganisaties in Vlaanderen

De rol en functie van migrantenorganisaties (= eigen organisaties van migranten) werd van bij het ontstaan van een eigen Vlaams integratiebeleid erg belangrijk gevonden.

De vele passages hierover in de beleidsnota's van mev. R. Steyaert en de heer J. Lenssens en, recent, in de beleidsnota van de huidige coördinerende minister Mevr. Demeester-De Meyer, getuigen hiervan. Ook de Vlaamse Hoge Raad Migranten sprak zich al in 1984 uit voor een stevige ondersteuning.

In al deze nota's worden de begrippen participatie, culturele identiteit en emancipatie gehanteerd als men het heeft over de migrantenorganisaties.

Met het noemen van de begrippen participatie, culturele identiteit en emancipatie, is het beleidskader aangeduid waarbinnen de thematiek van de ondersteuning van de migrantenorganisaties bekeken wordt in de Vlaamse Gemeenschap.

Op die terreinen worden de migrantenorganisaties de volgende functies toegedacht: in de omringende samenleving zijn ze de spreekbuis van en doen ze aan belangenbehartiging voor migranten; ze hebben een brugfunctie tussen de eigen doelgroep en de Vlaamse samenleving; ze zijn een herkenningspunt voor migranten in een vreemde samenleving (educatieve functie); en geven hen een ontmoetingspunt (toevluchtsfunctie).

Zelforganisatie, participatie en culturele identiteit: de moeizame weg naar emancipatie!

In de loop der jaren werden deze concepten door verschillende instanties (Vlaamse Hoge Raad, VOCOM, Koninklijk Commissariaat) en de verschillende bevoegde ministers aangehaald.

In haar recente beleidsnota Migrantenbeleid snijdt ook Mevr. Demeester dit thema aan. Onder de hoofding 'Culturele eigenheid en zelforganisaties' wordt gesteld:

"Er dient tenslotte gewezen te worden op de rol van zelforganisaties voor het behouden van de culturele eigenheid en de algemene vorming van migranten. Zij moeten, net zoals onze socio-culturele organisaties een emancipatorische

functie hebben, maar tegelijk geïnspireerd zijn op de integratiegedachte. Zelforganisaties die deze doelstelling helpen realiseren, moeten door de overheid ondersteund worden. De zelforganisaties moeten onder dezelfde voorwaarden als de Vlaamse verenigingen, de toegang kunnen krijgen, tot de door de overheid gesubsidiëerde infrastructuur".

Maar ondanks deze mooie verklaringen stelde de ondersteuning van de migrantenorganisaties in de realiteit bitter weinig voor: alleen organisaties met een hoge mate van zelffinanciering en/of ondersteuning vanuit het eigen moederland konden hun hoofd boven water houden. In de praktijk gaat het dan voornamelijk om organisaties

van reeds lang ingeweken groepen: Italianen, Spanjaarden, Grieken. Organisaties opgericht door Turkse of Marokkaanse migranten overleefden meestal deze politiek van niet-ondersteuning niet.

Woord en daad

Hoe is deze kloof tussen woord en daad te verklaren?

Een eerste verklaring ligt in de geringe kennis die het beleid (en het werkveld) heeft van het feitelijk functioneren van de organisaties en van de functies die ze, bewust of onbewust, vervullen voor een bepaalde bevolkingsgroep van vreemde origine. In dit verband is het sprekend dat, na een eerste poging door Mens en Ruimte in 1980, pas in 1991 door het CBGS een tweede, eveneens

bepaalde poging werd ondernomen om enig inzicht te krijgen in het feitelijk functioneren van sommige migrantenorganisaties.

Rond dezelfde tijd verscheen in Nederland een rapport, getiteld 'Stenen voor een nieuw gebouw' Advies van de Commissie doelmatigheid landelijke minderheidsorganisaties. Dit rapport is het eindwerk van de door minister van W.V.C.H. D'Ancona in het leven geroepen commissie (najaar 1991) met dezelfde naam.

Deze commissie had als doel na te gaan of er in de besteding van de gelden voor de ondersteuning van minderheden meer doelmatigheid kan verkregen worden. Volgens de commissie werd de rol van de zelforganisaties door W.V.C. gemarginaliseerd en worden zelforganisaties alleen gezien als middelen om 'kennis af te tappen over wat leeft binnen de doelgroepen' en 'om als luis in de pels van de steunfuncties te functioneren'.

Zokomen wij bij een tweede verklaring: Migrantenorganisaties zijn slechts belangrijk als informatiekanaal om noden en behoeften van de doelgroep te kennen. Ze zijn niet belangrijk om als instrument deze noden en behoeften te vertalen naar de samenleving. In deze opvatting worden migrantenorganisaties teruggedrongen in een louter doorgeefluikfunctie; een functie die geen specifieke ondersteuningsacties noodzaakt.

Een derde verklaring vinden we in de Vlaamse samenleving zelf: het Vlaamse verenigingsleven heeft zich opgebouwd rond en heeft diepgang ontwikkeld in de Vlaamse ontvoeringsstrijd. Terechte noden en behoeften werden via culturele verenigingen geuit en via diezelfde verenigingen verdedigd. De eigen culturele Vlaamse identiteit kreeg zo een voor iedereen zichtbare vorm en gestalte.

Juist daarom aarzelen vele Vlamingen nu om aan het verenigingsleven van groepen van vreemde origine via structurele middelen de nodige armslag te geven om een ontvoeringsproces op gang te brengen. De gehanteerde argumenten zijn zowel de meningsverschillen

(de concurrentiestrijd) die tussen organisaties van groepen van eenzelfde origine bestaan, het gevaar om fundamentalistische stromingen te ondersteunen, als het argument dat de Vlaamse samenleving genoeg verenigingen kent en een specifieke ondersteuning van migrantenverenigingen niet noodzakelijk is in het kader van een positief integratiebeleid.

Last but not least zijn ook de leden van de migrantenorganisaties zelf een belangrijke verklarende factor. Migrant zijn omwille van hun arbeidskracht naar ons land gekomen. De activiteiten van hun verenigingen sluiten nauw aan bij deze situatie. Ze zijn gericht op handelen, de nood om naar buiten treden wordt niet aanvoeld. Onderlinge steun tussen de migrantenorganisaties over de nationaliteitsgrenzen heen, is onbestaande.

Naar een oplossing?

Geconfronteerd met de enorme impasse waarin de ondersteuning van de migrantenorganisaties was verzeild, nam de Vlaamse Hoge Raad Migranten eind 1989 het initiatief voor een gesprek met de Vlaamse Hoge Raad voor Volksontwikkeling. Dit resulteerde in het Advies Cultureel Beleid voor Migrant van de HRVO van 28/2/1992, waarin de opties van de Vlaamse Executieve worden geconcretiseerd. In diezelfde periode maakte ook het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantbeleid zijn ideeën bekend in de nota 'Culturele verscheidenheid als wederzijdse verrijking. Een verenigingsleven van en met Migrant, door de Overheid ondersteund' (14/4/1992)¹.

Daarop formuleerde het VCIM een standpunt over deze nota van het KCM waarin het de aanbevelingen van de Vlaamse Hoge Raad Migrant in herinnering brengt. Deze (nu ontbonden) Raad pleitte voor een eigen regeling en voor het aanpassen van de bestaande regelgeving m.b.t. het sociaal-cultureel werk.

VCIM onderstreept de veelzijdige werking van de migrantenorganisaties en vraagt de uitwerking van een experi-

mentele regeling door de coördinerend minister voor het integratiebeleid. In haar eigen beleidsnota van 18 mei 1992, stelt minister Demeester: "Om de werking van deze zelforganisaties te ondersteunen en ze te helpen opstarten, zal binnenkort een initiatief genomen worden en een beslissing getroffen worden omtrent de oprichting van een centrum. Hierbij zal worden nagegaan op welke wijze de samenwerking tussen enerzijds de integratiecentra voor migranten en anderzijds het centrum kan gestimuleerd en gestructureerd. Ook onze verenigingen zullen aangespoord worden zich open te stellen voor migranten en gemeenschappelijke initiatieven te organiseren".

In opvolging van deze passage, werd door de coördinerend Minister voor het Integratiebeleid, W. Demeester, gepoogd een voorstel van ondersteuning voor de migrantenorganisaties uit te werken in samenwerking met haar collega H. Weckx van Cultuur. Deze samenwerking verliep, zeker wat betreft de ondersteuning van de migrantenorganisaties, niet vlot. Zowel mev. Demeester als haar collega, de heer Weckx, vonden het hun opdracht de ondersteuning van de migrantenorganisaties zelf te reglementeren. Mevr. Demeester steunde zich op de adviezen van de Vlaamse Hoge Raad om de noodzaak van een extra stimulanste verantwoord, de minister van Cultuur verwees naar het advies van de Vlaamse Hoge Raad voor Volksontwikkeling.

Er kwam uiteindelijk een typisch Belgisch compromis uit de bus, dat zeker niet beantwoordde aan de verwachtingen van de migrantenorganisaties.

Het oorspronkelijke ontwerpbesluit werd dan nog op een drietal punten gewijzigd: de ondersteuning van de federaties werd geschrapt; de ondersteuning van de migrantenorganisaties werd gekoppeld aan maximale bedragen, 49.000 Bfr. voor een startende organisatie en 100.000 Bfr. voor een gevestigde organisatie; en ook het Intercultureel Centrum werd geschrapt uit de regelgeving.

Als motivatie werd aangegeven: "Het

is nog te vroeg om een definitieve formule vast te leggen voor de samenstelling van het Centrum. De eerste contacten met organisaties van migranten en organisaties die begaan zijn met migranten zijn al wel gepland. Toch is nog niet duidelijk of de Vlaamse minister van Cultuur nu een overheids-vzw zal oprichten of een vzw zal erkennen die zich rond de uitvoering van de vooropgestelde doelstelling vormt". Daarom stelt men voor het hoofdstuk over het Intercultureel Centrum niet op te nemen in het besluit, maar de Vlaamse minister van Cultuur te gelasten op korte termijn werk te maken van de oprichting of erkenning van een Intercultureel Centrum, "vermits dit van belang is voor het welslagen van de organisatievorming van migranten".

Op 27/1/1993 kwam het Besluit van de Vlaamse Executieve houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van organisaties van migranten eindelijk tot stand.

Het Besluit voorziet in een experimentele regeling van twee jaar die met een evaluatie wordt afgesloten. De bedragen gekoppeld aan de ondersteuning, blijven louter symbolisch (max. 100.000 Bfr.) en versterken bij de migrantenorganisaties de indruk dat de Vlaamse Overheid nog steeds geen degelijk beleid terzake wil voeren.

De coördinerende minister voor het integratiebeleid werd belast met de uitvoering van het Besluit. Bij de goedkeuring ervan, gelastte de Vlaamse Executieve de minister van Cultuur ineens met de oprichting of erkenning van een Intercultureel Centrum dat tot doel heeft migrantenorganisaties te begeleiden en te ondersteunen (zie ook verder in dit dossier).

De stroomversnelling waarin de thematiek van de ondersteuning is terecht gekomen, dreigt een dodelijke draaikolk te worden waarvan de migrantenorganisaties zelf het slachtoffer zouden worden: na jarenlange vergeefse pogingen om de ondersteuning van de migranten op de politieke agenda te krijgen, bleken plotseling twee ministers bereid om de politieke handschoen op te nemen. Deze niet-afstemming

resulteerde in een experimenteel besluit met te lage ondersteuningsbedragen.

Om dit nefaste tij te keren, toog de werkgroep migranten van de Vlaamse Hoge Raad voor Volksontwikkeling weer aan het werk.

Bedoeling is tegen het einde van 1993 een ontwerp van decreet op te stellen dat, gedragen door de doelgroep, de politieke discussie in de Vlaamse Raad kan stofferen en duidelijk kan maken dat de ondersteuning van de migrantenorganisaties een essentiële peiler is in het integratiebeleid van de Vlaamse gemeenschap.

Tijdens een eerste bespreking werd door de Raad nagegaan welk soort activiteiten in welk soort verenigingen voor ondersteuning in aanmerking komen. Gesteld werd dat voor ondersteuning de activiteiten van de landelijke federaties, de landelijke verenigingen, de lokale centra en de lokale verenigingen in aanmerking komen. Men opteerde er ook voor om de positie, taken en opdrachten van het Intercultureel Centrum in het decreet op te nemen.

Voor de manier van ondersteuning wordt expliciet verwezen naar de reeds bestaande regeling voor het volkswikkelingswerk en het jeugdwerk en wil men het interculturele perspectief inbouwen.

Besluit

De ondersteuning van de migrantenorganisaties is, ondanks talrijke hindernissen en valkuilen, opgestart. Er is een, zij het voorlopige, regeling tot stand gekomen. Dit houdt een eerste aanzet tot erkenning in.

Nu moet dringend werk gemaakt worden van een volwaardig decreet en een volwaardige ondersteuning, wil men vermijden dat de huidige minimale ondersteuning door de migrantenorganisaties als misprijzen wordt geïnterpreteerd.

Het VCIM-standpunt over het B.V.E. houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van organisaties van migranten (27/1/1993)

Op 4 februari 1993 besprak de Raad van Bestuur van het VCIM het recente besluit van de Vlaamse Executieve inzake de ondersteuning van migrantenorganisaties.

De Raad van Bestuur is verheugd dat na vele jaren van overleg, eindelijk een eerste aanzet tot regelgeving werd gegeven. Deze regelgeving kan de start betekenen voor een verdere structurering die aan migrantenorganisaties recht doet m.b.t. hun rol in het integratieproces. De Raad van Bestuur verwijst hierbij naar zijn stellingname dd. 2 juli 1992, waarin deze rol wordt verduidelijkt.

In deze stellingname werd tevens gepleit voor de uitbouw van federaties van migrantenorganisaties om, naar analogie met het Vlaamse verenigingsleven, van daaruit de ondersteuning van de lokale migrantenorganisaties te organiseren en om participatiekanalen te creëren op het bovenlokale vlak.

De Raad van Bestuur betreurt ten zeerste dat de financiële aanmoediging van deze federaties niet werd opgenomen in de voorgestelde regelgeving en dringt er sterk op aan dit op één of andere wijze toch mogelijk te maken.

Tevens vraagt de Raad van Bestuur om, m.b.t. het Landelijk Intercultureel Ondersteuningscentrum, te overleggen met alle betrokkenen om een verduidelijking van taken en opdrachten, o.m. in relatie tot de integratiecentra en het VCIM, te bekomen.

In deze materie is het vanzelfsprekend dat de migrantenorganisaties en hun vertegenwoordigers een essentiële inbreng te leveren hebben.

¹ Meer informatie over de precieze inhoud van het Advies van de HRVO en de voorstellen van het KCM kan u vinden in het artikel 'Met twee riemen kan men roeien', ondersteuning van de migrantenorganisaties in Bareel jg. 13 nr. 50, juli 1992.

Lode Van Loock

Migrantenorganisaties in Vlaanderen

Wat is een migrantenorganisatie? Bestaat er een algemeen -door migranten, autochtonen, en beleidsvoerders- aanvaarde definitie?

En hoeveel zijn er in Vlaanderen?

Een korte schets.

"Eigen organisaties van migranten"

Het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien (CBGS) werd eind 1988 door de toenmalige gemeenschapsminister Jan Lenssens belast met een onderzoek naar de diensten van en voor migranten. In dit kader werden eerst de begeleidingsdiensten (nu integratiecentra), en daarna ook andere initiatieven van en voor migranten doorgeleucht. Het CBGS heeft op basis van dit onderzoek een databank met ongeveer 400 adressen samengesteld. Het gaat daarbij om meer dan de eigenlijke migrantenorganisaties; ook integratiecentra, culturele centra, migrantenwerkingen van vakbonden en jeugdwerkingen staan op die lijst.

Het CBGS-onderzoek geeft een ruim aantal definities van een "eigen organisatie van migranten". Daarin komen steeds dezelfde elementen voor: een ontmoetingsplaats vormen waar de eigen culturele identiteit kan beleefd worden;

- belangenbehartiging van de leden van die etnische groep;
- afhankelijkheid van de actieve deelname van vrijwilligers;
- een brede waaier van mogelijke activiteiten: sociaal, politiek, cultureel, beroepsgebonden, dienstverlenend ... of een combinatie van de activiteiten.

In de meeste onderzoeken en definities worden religieuze organisaties of moskeeverenigingen buiten het blikveld gehouden. Toch lijkt men geleidelijk tot een meer positieve inschatting van de rol van deze organisaties te komen, zoals blijkt uit volgend citaat uit een nota van de gemeente Rotterdam: "Een hoopgevende ontwikkeling is dat de meer traditionele migrantenorganisaties waarvan de organisatiegrondslag op de religie gebaseerd is, steeds meer maatschappelijk actief beginnen te worden. Kwesties op het gebied van huisvesting, onderwijs, ge-

zondheidszorg, scholing en werkgelegenheid krijgen bij deze groeperingen steeds meer aandacht ...

De laatste jaren is de samenwerking tussen migrantenorganisaties met uiteenlopende organisatiegrondslag dan ook toegenomen. Wij (het stadsbestuur, n.v.d.r.) beschouwen deze organisaties als een maatschappelijk middenveld dat verantwoordelijkheid draagt bij het hele proces (van stedelijke vernieuwing)". In Vlaanderen worden moskeeverenigingen niet door iedereen als een zelforganisatie beschouwd; maar zij werden wel opgenomen in het CBGS-onderzoek.

"Ethnic associations are the best-kept secret in social work"

Wellicht daarom is het zo moeilijk om een realistische schatting van het aantal zelforganisaties in Vlaanderen te maken.

In de databank van het CBGS vinden we minstens een honderdtal migrantenorganisaties; naar schatting zijn 60 % daarvan religieuze of moskeeverenigingen.

Dit cijfer van honderd is in elk geval een onderschatting, want het CBGS telt in Oost-Vlaanderen alleen al 50 zelforganisaties: 11 Turkse en 5 Marokkaanse moskeeverenigingen, één Marokkaanse en twee Turkse jongerenorganisaties, één Turkse sociaal-politieke organisatie, een 25 tal Turkse VZW-café's en twee sportclubs voor jongeren.

Het Vlaams Centrum Integratie Migranten beschikt over een adreslijst van 230 tot 250 migrantenorganisaties van uiteenlopende aard: Turkse (70), Italiaanse (60) en Marokkaanse (55) organisaties zijn vanzelfsprekend het grootst in aantal, maar er zijn ook nog organisaties van Spanjaarden en Grieken (elk een

vijsftiental), Polen (10) en Portugezen (5) bekend.

In Nederland werden tussen 1.500 en 2.000 migrantenorganisaties geregistreerd. Zelfs als we aannemen dat de organisatie-dichtheid in Vlaanderen lager is (o.m. door de geringere overheidssteun en maatschappelijke waardering), telt Vlaanderen toch enkele honderden zelforganisaties. Het belang daarvan wordt steeds meer beklemtoond. De CBGS-studie concludeert dat zij niet van voorbijgaande aard zijn, maar evolueren in functie van de lengte van het verblijf in het onthaalland. Naarmate migranten meer gevestigd en ingeburgerd geraken, gaan hun eigen organisaties andere functies vervullen. Naast de zorg om sociale isolatie te vermijden, het instaan voor de persoonlijke en materiële belangenverdediging of de verdediging van gezamenlijke waarden, is vooral het ondersteunen van de groepsbelangen in conflicten en onderhandelingen met een ruimere maatschappij belangrijk geworden.

Emiel Vervliet

Het beleid en de migrantenorganisaties

Wij contacteerden de ministers Demeester, gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin en coördinerend minister inzake het Integratiebeleid, en Weckx, minister van Cultuur, om hun beider visies op de ondersteuning van migrantenorganisaties naast elkaar te kunnen zetten.

Mevrouw W. Demeester, gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin en coördinerend minister inzake Integratiebeleid:

Minister Demeester gaat ervan uit dat integratie niet alleen een individueel, maar vooral een groepsgewijs proces is. Via het verenigingsleven kan deze groepsgewijze integratie gestimuleerd worden.

Zij opteert voor de volgende definitie van zelforganisatie als doelgroep van haar beleid: elke groepering die initiatieven neemt voor de culturele emancipatie van de eigen doelgroep, in het perspectief van eigen ontplooiing, integratie in de Belgische maatschappij in het algemeen en in de Vlaamse Gemeenschap in het bijzonder, en ontwikkeling van een interculturele samenleving.

Uitzonderingen hierop zijn de organisaties van wie de activiteiten refereren naar of zich situeren in erediensmateries, de organisaties die aanwijsbaar door politieke overheden in het land van herkomst gedragen worden en de organisaties die geen democratische structuur en werking hebben.

In de werking van deze organisaties ziet zij vier basisfuncties die niet van elkaar te scheiden zijn.

De eerste, de sociale of ontmoetingsfunctie, omvat individuele hulpverlening, sociaal contact, waardenverheldering, en recreatie. De sociaal participatieve of actiefunctie omvat vorming in sociaal handelen, vertegenwoordiging, actie, en belangenbehartiging. Vervolgens is de educatieve of vormende functie gericht op het aanbieden van educatieve activiteiten, voorzieningen of ervaringen en op het stimuleren van zelfwerkzaamheid of toeleiding naar andere bestaande educatieve voorzieningen.

En tenslotte is de culturele functie, in kunsttermen omschreven, gericht op cultuurspreiding, -(her)schepping, en participatie en hobby-beoefening.

Vanuit deze opties formuleerde de minister twee voorstellen

De oprichting van een intercultureel centrum:

- Voor de ontwikkeling en ondersteuning van plaatselijk verenigingswerk van migranten, kadervorming, interculturele uitwisseling.

- Ter bevordering van de samenwerking tussen migrantenorganisaties en Vlaamse verenigingen met het oog op integratie. Deze doelstelling kan ondermeer gerealiseerd worden door informatieverstrekking en uitwisseling, overleg en samenwerking.

Een regeling voor erkenning en subsidiëring van migrantenorganisaties:

Het succes van het verenigingswerk is niet alleen afhankelijk van de inzet van de betrokken vrijwilligers (leden) en de ondersteuning (vorming), maar ook van de middelen, vooral voor het opstarten en uitbouwen van zelforganisaties.

Zelforganisaties die een emancipatorische functie hebben en tegelijkertijd geïnspireerd zijn door de integratiegedachte, moeten onder dezelfde voorwaarden als de Vlaamse verenigingen, de toegang kunnen krijgen tot de door de overheid gesubsidieerde infrastructuur.

Initiatieven aangewezen op eigen middelen, op welwillende Belgische instanties of op instanties in het herkomstland, houden het risico in dat er vermenging ontstaat tussen cultuur en cultus; dat de vereniging een verlengstuk wordt van de politiek van het herkomstland.

De scheiding cultuur - cultus is fundamenteel. Cultuur is bovendien een gemeenschapsmaterie en cultus een nationale, justitiële. De nationale regering zal bijgevolg van de feitelijke erkenning van de islam werk moeten maken, zodat religieuze materies hierdoor kunnen opgevangen worden (godsdienstondericht, enz...).

Ook de lokale besturen kunnen (moeten) de zelforganisaties materieel en financieel ondersteunen. Dit kan o.a. door het ter beschikking stellen van lokalen in culturele centra, wijkcentra, enz. Lokale en regionale integratiecentra kunnen ook samenwerken met migrantenorganisaties.

Mevrouw W. Demeester hanteert de volgende erkenningsvoorwaarden: ontstaan vanuit de migrantengemeenschap; grotendeels gedragen door vrijwilligers; beheerd door migranten en onder hun controle; een autonome en democratische werking; een VZW-structuur; gericht op emancipatie en integratie; en minstens één van volgende functies vervullen: sociale- of ontmoetingsfunctie, sociaal participatieve of actiefunctie, educatieve of vormende functie, of culturele functie in kunsttermen omschreven.

De heer H. Weckx, minister van Cultuur:

Vanuit de visie op volksontwikkeling, dient de reglementering van de zelforganisaties van migranten door Cultuur beheerd te worden. Zelforganisaties worden immers gezien in de context van de culturele eigenheid, educatie en vorming, emancipatie en socio-cultureel werk.

Minister Weckx gaat ervan uit dat migrantenorganisaties aan dezelfde reglementeringen onderworpen zouden moeten zijn als de Vlaamse socio-culturele organisaties. Maar de traditionele Vlaamse decreten bieden niet het gepaste kader voor de ondersteuning van migrantenorganisaties, omwille

van de globale achterstellingssituatie van migranten. In augustus '92 stelde het VCIM een eerste ontwerp van regelgeving op. Daarin werd een voorstel geformuleerd voor de betoelaging van bestaande en startende verenigingen en federaties, en werden er voorstellen geformuleerd m.b.t. de opdrachten van een Vlaams Intercultureel Centrum.

Volgens het Bestuur van volksontwikkeling was er in het ontwerp geen enkel uitgangspunt te vinden dat niet tot het socio-cultureel werk zou behoren.

Op 8 september vond er een overleg plaats met de kabinetten en administraties van Cultuur en Welzijn, het Koninklijk Commissariaat voor het migrantenbeleid en het VCIM.

Er werd een nieuw ontwerpbesluit voorbereid door de twee administraties. Een echte samenwerking rond dit besluit kwam niet tot stand.

Op 19 oktober legde de administratie van Cultuur een nota voor met hun intenties vanaf 1 januari '93. Deze nota omvatte:

- De oprichting van een Intercultureel Centrum als overheids-vzw met 2/3 migranten in de Algemene Vergadering. Er zou hiervoor 8 miljoen worden voorzien in de begroting '93.
- De subsidiëring van lokale organisaties via het Koninklijk Besluit 1921.
- De subsidiëring van de federaties via een (gewijzigd) 5e dekrete.

Nadia Guerti

Het Intercultureel Centrum voor Migranten

Op 31 maart 1993 ging het Intercultureel Centrum voor Migranten van start. Het heeft twee grote opdrachten: het is het ondersteuningscentrum voor de zelforganisaties van migranten in Vlaanderen, en het moet de motor zijn van de interculturele werking van de Vlaamse Gemeenschap.

In het korte bestek van zijn bestaan, heeft het Centrum nog geen werking kunnen ontplooiën. Toch willen wij, in deze Bareel over migrantenorganisaties, even ingaan op het ontstaan en het opzet van dit centrum.

Het heeft een tijdje geduurd voor het beleid in Vlaanderen overtuigd was van het bijzondere belang van migrantenorganisaties voor de individuele en collectieve emancipatie van migranten.

Een lange voorgeschiedenis

In de officiële beleidsnota's en documenten werd er - tot voor kort - wel een alinea aan de migrantenorganisaties gewijd, maar de thematiek werd nooit grondig uitgespit.

Ere wie ere toekomt. Het is de vroegere Vlaamse Hoge Raad voor Migranten die voortdurend de aandacht bleef vestigen op het belang van de "zelforganisaties". Onder haar impuls heeft ook de Hoge Raad voor de Volksontwikkeling een beleidsnota uitgewerkt waarin de betekenis van migrantenorganisaties nader wordt toegelicht. Daarnaast heeft de HRVO een aantal aanbevelingen over een cultuurbeleid voor migranten aan de Vlaamse Regering overgemaakt. In deze aanbevelingen werd groot belang gehecht aan een eigen regelgeving voor erkenning en

subsidiering van migrantenorganisaties. Toen de Vlaamse Hoge Raad voor migranten werd afgeschaft, heeft de Hoge Raad voor de Volksontwikkeling de werkzaamheden omtrent de "zelforganisaties" grotendeels overgenomen.

Tenslotte is ook het Koninklijk Commissariaat door de toenemende druk en belangstelling uitdrukkelijk aandacht gaan schenken aan de rol en de betekenis van migrantenorganisaties. In april 1992 verscheen het rapport "Culturele Verscheidenheid als wederzijdse verrijking. Een Verenigingsleven van en

met Migrantent".

Vanaf dat ogenblik is het Intercultureel Centrum in een stroomversnelling geraakt.

Een belangrijke stimulans waren ook de aanbevelingen van de Werkgroep Migrantent van de Vlaamse Raad. In het verslag van de Werkgroep van 21 september 1992 wordt eveneens gepleit voor de ondersteuning van het verenigingsleven van migranten en voor de oprichting van een landelijk ondersteuningscentrum.

Geen emancipatie zonder zelforganisatie

Het Koninklijk Commissariaat legde in het denken over een intercultureel centrum aanvankelijk sterk de klemtoon op de artistieke vorming. Er werd zelfs gedacht om het Centrum in te planten binnen, bij voorbeeld, de Ancienne Belgique (voor het luik muziek) en binnen het theater van een Vlaamse grootstad (voor het luik theater en podiumkunsten).

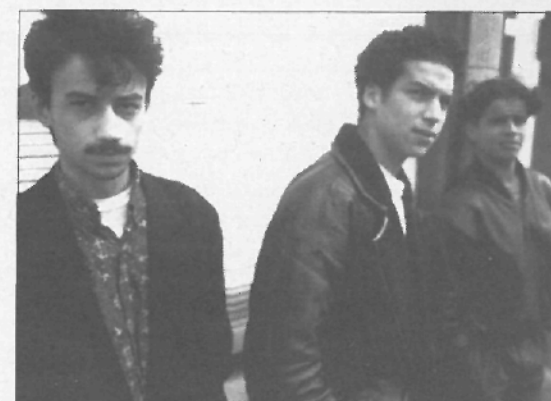
De beklemtoning van het artistieke aspect van het centrum kaderde zeer goed binnen de algemene benadering van het Koninklijk Commissariaat over de migrantenverenigingen. Het Koninklijk Commissariaat had het immers voortdurend over culturele verscheidenheid, over culturele verenigingen en over culturele promotie.

De Hoge Raad voor de Volksontwikkeling legde minder het accent op het artistieke, maar beklemtoonde sterker de sociaal-culturele rol van het verenigingsleven. De migrantenorganisaties zijn volgens de HRVO belangrijke instrumenten in de emancipatiestrijd van migranten. Vandaar dat vormingswerk en sociale actie werden beklemtoond.

De houding van het Koninklijk Commissariaat werd gereflecteerd in de houding van de Vlaamse Regering. Men zag daar migrantenorganisaties wel zitten, maar dan liefst in de welzijnssfeer. Of ook wel binnen cultuur, maar dan liefst in de sfeer van artistieke en het kunstzinnige.

De idee dat migrantenorganisaties aan sociaal-cultureel werk doen, opkomen voor de belangen van de migranten, sociale actie voeren, gericht zijn op het verhogen van de maatschappelijke weerbaarheid, op emancipatie en mondigheid, werd lange tijd onder de mat geveegd.

Hoe zou het nu met de emancipatie van de arbeiders staan, indien hun strijd niet gedragen was door grote autonome sociale en culturele organisaties? Wat is een arbeidersbeweging anders dan een zelforganisatie? Het emancipatieproces van migranten zal op gelijksoortige wijze verlopen.

Alle emancipatiebewegingen, vroeger en nu, en over de hele wereld, worden gedragen door autonome zelforganisaties. Meer zelfs, er is geen emancipatie mogelijk zonder zelforganisaties. Maar de geschiedenis leert ons ook dat emancipatiebewegingen (op zijn minst psychologische) weerstanden oproepen; kijk maar naar het ontstaan van de arbeidersbewegingen. De film *Daens* van Stijn Coninx illustreert treffend dat die evolutie niet in dank aanvaard werd door de toenmalige establishment.

Van cultureel naar sociaal-cultureel

In deze context is het te begrijpen dat het Koninklijk Commissariaat en de Vlaamse Regering niet van meet af aan het accent legden op de sociaal-culturele dimensie van de "zelforganisaties". De Hoge Raad voor de Volksontwikkeling, die zeer goed de geschiedenis van de Vlaamse emancipatiebewegingen kent, kon dit wel.

Dan volgde binnen de Vlaamse Regering de discussie over de vraag welke minister "de eer" zou genieten om een regelgeving te kunnen uitwerken voor de "zelforganisaties". Na enig tijdverlies werd beslist om de erkenning en subsidiëring van lokale migrantenorganisaties toe te vertrouwen aan Mevrouw Wivina De Meester (Welzijn) en het Intercultureel Centrum aan Minister H. Weckx (Cultuur).

De Vlaamse Regering had ogenschijnlijk nog niet door dat beide aspecten in feite samenhoren.

Minister Weckx maakte er onmiddellijk werk van. Reeds op 23 november 1992 geeft hij in de Commissie voor Cultuur van de Vlaamse Raad, tijdens de bespreking van de begroting 1993, toelichting bij zijn inzichten omtrent het Intercultureel Centrum. De minister beklemtoont van in het begin de ruimere sociaal-culturele dimensie van het Centrum.

Uit de startblokken

Zijn diensten werken onmiddellijk ontwerp-statuten uit en nodigen individuele personen uit om mee te werken aan dat Centrum. De mensen die aangezocht worden, worden ten individuele titel aangesproken. De overheid wil immers vermijden dat mensen zouden worden afgevaardigd namens verenigingen of belangengroepen, om de samenstelling van de structuren beperkt en werkbaar houden. Niettemin was zij zeer bezorgd om de representativiteit van het Centrum.

De stichtingsvergadering van het Intercultureel Centrum vond plaats op 31 maart 1993.

In de Algemene Vergadering is de aanwezigheid van de grotere migrantengemeenschappen beperkt tot 5 personen. Er is ook over gewaakt dat de verschillende wereldcontinenten en migratiebewegingen zijn opgenomen. Ook in de Raad van Beheer heeft men

gewaakt overeen goede verdeling. Hier werd de aanwezigheid van de grotere gemeenschappen beperkt tot 2. Er zitten in de Algemene Vergadering 5, en in de Raad van Beheer 2 Vlamingen. De overgrote meerderheid in de beide structuren is derhalve, terecht, samengesteld uit migranten. Voorts dienden ook de vrouwen een belangrijke rol te vervullen. Alzo is geschied.

Fatia Bali werd verkozen tot voorzitter. Eerste ondervoorzitter is Jules Albrechts, tweede ondervoorzitter is Fatma Pehlivan. Secretaresse is Il Shim Van Uytsel en penningmeester is Luciano Corsini. Verder zijn verkozen tot lid van de raad van beheer: F. Marocchi, M. Sebbahi, F. Gümus, P. Goudousakis, S. Monkasa, en S. Van Labeke.

Bij het opstarten van een nieuwe VZW gaat heel veel aandacht naar aan allerlei praktische problemen. De eerste grondige besprekingen op de Raad van Beheer van het Centrum waren gewijd aan het profiel en de opdrachten van de aan te werven medewerkers. Het Centrum zal in een eerste fase 5 medewerkers (m/v) aanwerven: 3 sociaal-culturele werkers en 2 administratieve medewerkers. De vacatures verschenen begin juni.

Doelstellingen en opdrachten van het Centrum

Het Intercultureel Centrum heeft twee hoofdp opdrachten: Op de eerste plaats moet het Centrum een ondersteuningscentrum zijn voor de "zelforganisaties" van migranten. Op de tweede plaats, moet het Centrum een motor zijn voor interculturele werking in de Vlaamse gemeenschap. In de statuten zijn de doelstellingen als volgt omschreven: "op een deskundige wijze begeleiding, ondersteuning en bemiddeling geven ter bevordering van het sociaal-cultureel werk voor en met migranten in zijn kunstzinnige, educatieve en sociale aspecten".

Het is een ietwat moeilijke formulering, maar de klemtoon ligt terecht op de ondersteuning van het sociaal-cul-

tureel werk. Belangrijk is ook dat, naast het kunstzinnige aspect, meteen gesproken wordt van het educatieve en het sociale aspect. Op deze wijze wordt het Centrum organisch verbonden met het organisatieleven van de migranten. En wordt het Centrum mee opgenomen in het emancipatieperspectief van de migrantenorganisaties.

In de statuten zijn de concrete taken van het Centrum als volgt omschreven:

- ter beschikking stellen van deskundigen, informatie, documentatie, educatieve programma's, materialen of technieken die nuttig zijn voor het sociaal-cultureel werk van migranten.
- begeleiding van lokale migrantenorganisaties ter bevordering van het sociaal-cultureel werk. Het richt zich hierbij tot de lokale sociaal-culturele verenigingen van migranten die activiteiten organiseren die kaderen in een culturele -, ontmoetings-, vormings- en sociale-actiefunctie;
- bemiddelend optreden bij de samenstelling van dossiers subsidieregelingen die in de Vlaamse Gemeenschap worden gehanteerd i.v.m. sociaal-culturele en culturele activiteiten;
- ontwikkelen van een aanbod waarop migrantenorganisaties een beroep kunnen doen bij het opzetten van activiteiten;
- bevorderen van culturele initiatieven waar autochtonen en migranten elkaar ontmoeten;
- vanuit praktische ondersteuning inspelen op mogelijke behoeften van opleiding, hetzij door deze zelf te organiseren, hetzij door doorverwijzing en formuleren van voorstellen naar het beleid toe in het kader van specifieke ondersteuningsmaatregelen binnen de bestaande regelgevingen van het sociaal-cultureel werk".

Uit deze omschrijving blijkt dat de overheid zeer hoge verwachtingen heeft ten aanzien van het Centrum. Ook de migrantenorganisaties mogen terecht zeer veel verwachten van "hun" Centrum.

De subsidiëring bedraagt op jaarbasis 8 miljoen. De overheid zorgt ook voor de

huisvesting en de verwarming. Het Centrum wordt waarschijnlijk gehuisvest in de Gallaitstraat 78, te 1210 Brussel (Schaarbeek).

Hoge verwachtingen

Toch moeten een aantal aspecten nog verder uitgeklaard worden. Het Centrum zal zich niet mogen beperken tot de ondersteuning van de migrantenorganisaties alleen, ook al is deze opdracht prioritair. Het moet ook de interculturele samenwerking in samenleving stimuleren en bevorderen, wat impliceert dat het Centrum een concept heeft over interculturaliteit. Op dit domein zal nog heel wat denkwerk moeten worden verricht: wat is culturele eigenheid, wat is culturele verscheidenheid, wat is interculturaliteit, wat is een interculturele samenleving?

Daarom ook dat het Intercultureel Centrum moet nadenken over vormen van samenwerking met VCIM, met de Hoge Raad voor Volksontwikkeling, met het VCVO (Vlaamse Centrum voor Volksontwikkeling), en met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Ook moet het Centrum verder nadenken over haar relatie tot de overheid, tot de Administraties van Cultuur en Welzijn, tot de integratiecentra, tot de Vlaamse organisaties, enz.

Het intercultureel Centrum wordt een boeiende uitdaging. Wij zijn er stellig van overtuigd dat het Centrum de verwachtingen zal kunnen inlossen. Het engagement van de leden van de algemene vergadering en van de raad van beheer en de grote steun van de betrokken ambtenaren en beleidsmeden staan daar borg voor.

Jules Albrechts

"We moeten het zelf doen"

Na het bericht dat de Turkse zelforganisaties in Duitsland reageerden op de moorden op Turkse vrouwen en kinderen in Solingen, maakte de BRT-journalist van dienst de volgende opmerking: "Hoezo zelforganisaties? Bestaan die in Duitsland? Ik dacht dat de Turkse migranten in Duitsland juist een schoolvoorbeeld van integratie zijn!"

Zijn zelforganisatie en integratie inderdaad twee uitersten? Wat is de functie van zelforganisaties? Betekenen ze een meerwaarde voor de migrantengemeenschap? En hoe zit het met de verhouding integratiecentra - zelforganisaties?

Bareel: Wat verstaan jullie zelf onder zelforganisaties?

Francesco: Een zelforganisatie is voor mij - en het woord spreekt voor zichzelf - altijd een organisatie die gedragen en gemaakt wordt door migranten zelf. Ik kan wel aanvaarden dat er ook autochtonen of andere nationaliteiten bij komen, maar de essentie is dat het beleid door migranten zelf wordt gemaakt.

Bareel: Wat is het belang daarvan?

Francesco: Wanneer migranten onder elkaar over iets nadenken - voor de Italiaanse gemeenschap is dat toch zo - komen er veel meer problemen naar de oppervlakte: bijvoorbeeld over de school, het gemeentebestuur, enz. Vroeger werden die problemen verborgen gehouden voor de Belgische gemeenschap omdat de migranten bang waren teruggestuurd te worden. Maar als er structuur voor en door hen bestaat, en

ze niet meer afzonderlijk hun problemen moeten aanbrengen, is er communicatie mogelijk.

Naima: Als we iets willen veranderen, moeten we het zelf doen, en dat voor gelijk welk probleem: tewerkstelling, huisvesting, onderwijs, We moeten uit de positie stappen van "ik ben de sukkelaar", we moeten beseffen dat alles in onze handen ligt.

Nadia: Ik wil er nog aan toevoegen dat het niet alleen om beleidskwesties gaat, maar ook om culturele dingen. Niemand anders dan de persoon in kwestie voelt immers aan wat hij/zij nodig heeft. Daarom zijn zelforganisaties belangrijk. Ik denk ook dat je niet moet blijven wachten op kansen. Je moet je kans zelf grijpen.

Bareel: Maar wat is de meerwaarde van een zelforganisatie?

Francesco: Wij merken dat veel zaken

In de plaats van één mening weer te geven, organiseerde Bareel een "rondetafelgesprek" over zelforganisaties. Daaraan namen deel: - Francesco Marocchi, directeur van de ENAP en naar eigen zeggen "geboren", en zeker getogen, in een zelforganisatie, namelijk ACLI (voorgesteld in de vorige Bareel); - Nadia Guerti, tewerkgesteld in vzw Welkom, de migrantendienst van het ABVV. Zij beweert niet echt betrokken te zijn bij zelforganisaties, maar helpt toch in de mate van het mogelijke mee als vrijwilliger in de zelforganisatie "Vreemd maar vriend"; - Naima Lafqoui, coördinator van het Provinciaal Centrum voor Interculturele Vorming in Gent. Zij is geen lid van een zelforganisatie om de eenvoudige reden dat er in Gent geen Marokkaanse zelforganisatie bestaat ("Nòg niet", aldus M. Chakkar), maar ze heeft, net als Nadia Guerti, een duidelijke visie. - Samad Dnoub, medewerker van het VCIM. Hij is in zijn vrije tijd wel lid van een zelforganisatie.

Om het geheel te modereren, en om af en toe advocaat-van-de-duivel te spelen, koos de Bareel-redactie Mohammed Chakkar. Binnen het VCIM behoort het ondersteunen van zelforganisaties tot zijn opdrachten. Daarnaast vertegenwoordigt hij de VIP (= Vereniging voor Integratie en Participatie) in de "Antwerpse Marokkaanse Federatie van Zelforganisaties", waarvan hij ook voorzitter is.

Dat het een Italiaans-Marokkaanse aangelegenheid is geworden, is louter toevallig, omdat de Turkse deelnemers door omstandigheden niet aanwezig konden zijn.

die werden opgericht voor migranten te individueel naar migranten toe gericht zijn en weinig succes hebben. Een democratisch verkozen migrantenorganisatie met een achterban kan een veel grotere impact hebben op de samenleving. Zij kan immers de situatie beter analyseren en beslissingen nemen met respect voor de eigen cultuur en de eigen basis.

Naima : Wij mogen niet eindigen in een zelforganisatie, van daaruit moeten er volwaardige gesprekspartners opstaan naar de verschillende instanties en naar de overheid toe. We kunnen wel beginnen met ons te verenigen in een kleine groep, maar er moet een groter geheel komen over alle nationaliteiten heen. Pas dan zullen we sterk staan !

Ik zou er nog aan willen toevoegen dat het een fase is die we moeten doormaken; nu zijn zelforganisaties voor ons heel belangrijk, maar misschien zijn die over dertig jaar niet meer nodig als we overal ingeschakeld zijn.

Francesco : Wat lidmaatschap in een Belgische vereniging betreft, het probleem is dat je daar als individu naartoe gaat en dat je in zo'n democratische vereniging verdwijnt in de massa. Ik spreek uit eigen ervaring, want dat zijn frustraties die ik zelf heb meegemaakt zowel in politieke als in andere verenigingen. Wanneer het gaat over thema's die migranten aangaan, zoals bijvoorbeeld stemrecht, ben je in de minderheid omdat je er alleen voor staat.

Nadia : Ik ben bang dat men daar migranten alleen maar als migranten beschouwt als men het wil. Maar als er zelforganisaties zijn, moet men ze altijd aanvaarden.

Bareel : Zelforganisaties zijn belangrijk als drukingsgroep, als men zich collectief gaat organiseren om sterk te zijn. Maar wat is het uiteindelijke doel van zo'n zelforganisatie en wat zijn haar specifieke taken ?

Naima : Voor mij is het algemeen doel kort en duidelijk : de emancipatie van de migrantengemeenschap.

Francesco : Emancipatie in welke zin : politiek, of als individu ?

Naima : De twee. En er zijn verschillende mogelijkheden om dat in te vullen, als drukingsgroep of gewoon werken aan de noden van de migranten op gebied van bijvoorbeeld taal of tewerkstelling of huisvesting,

Bareel : Maar moeten zelforganisaties dat nog zelf doen wanneer er gespecialiseerde instellingen bestaan ? Moet je Nederlandsetaalles geven terwijl er Centra voor Basiseducatie bestaan ?

Naima : De zelforganisaties moeten het daarom niet allemaal zelf doen, maar het kan wel van daaruit vertrekken. En indien al die instellingen alle migranten zouden bereiken, dan zou het niet nodig zijn om eraan nog iets op te zetten. Maar dat is niet het geval.

Nadia : Ik vind participatie het belangrijkste, vanuit de algemene idee dat de zelforganisaties de migranten moeten bewust maken dat ze hier zijn, en wie dat ze zijn, en dat op alle vlakken, ook politiek.

Samad : Zelforganisaties moeten zich richten zowel naar bepaalde doelgroepen als naar de noden van migranten in het algemeen. Belangrijk hierbij is ook dat ze informatie verstrekken over wat er allemaal bestaat aan bijvoorbeeld scholen en cursussen.

Nadia : Dat vind ik ook. Trouwens, zelforganisaties kunnen ook gewoon dienen als ontmoetingsplaats.

Francesco : De zelforganisaties spelen een belangrijke rol in het volgende : eerst een sociale analyse maken van de streek waarin de migranten zelf wonen, en daarna een antwoord geven op de behoeften van de migranten; dat kunnen economische, sociale of politieke behoeften zijn. Zo kan het dat wij als zelforganisatie een beroepsopleiding organiseren of juridische bijstand geven. Dikwijls wensen de leden ook dat het binnen de vereniging zelf gebeurt. Dat is toch ook een doel van de vereniging.

Naima : Ik ben het daar gedeeltelijk mee eens. Langs de andere kant, ons uiteindelijke doel is als volwaardige burgers mee te draaien, te participeren.

Nadia : Zelforganisaties kunnen ook meewerken aan het vormen van kaders bij migranten. Want als je gaat lessen geven, dan moet je toch ook de personen hebben om dat te doen, anders kan je toch niet meer spreken van een zelforganisatie.

Bareel : Al de taken die jullie als belangrijk opgenoemd hebben : emanciperen, integreren, taallessen organiseren, ... dat doen de integratiecentra toch ook ?! Waar zit dan het verschil ?

Francesco : Er is een groot verschil, en daar kan ik me kwaad om maken ! Door wie worden de integratiecentra gefinancierd en door wie wordt er beslist dat ze mogen bestaan ? Door de Belgische overheid die niet door mij is gekozen ! Bijgevolg erken ik die integratiecentra niet, want ze kennen mijn behoeften niet en ik heb daar geen inspraak. En zelfs als we daar met éénvleed of éénvleed deel uitmaken van de raad van beheer, dan hebben we nog niks te zeggen. Bovendien vinden ze ons idioten die niks kunnen, die hun eigen toekomst niet kunnen opbouwen, alsof we een volk zonder geschiedenis en zonder civilisatie zouden zijn.

Naima : Dat de integratiecentra niks gedaan hebben, is te kras uitgedrukt. Maar ik ben het wel met je eens wanneer je zegt dat ze niet echt meewerken aan de emancipatie, de participatie van de migranten. Zij vervullen niet de rol die wij zouden willen. Integratiecentra mogen er voor mijn part zijn, maar ik zou voorwaarden willen stellen. En als je spreekt van integratie veronderstelt dat twee partijen : Belgen en migranten. Ik merk dat het in de praktijk niet zo is. In de praktijk is het zeldzaam dat een migrant tot het personeel behoort en nog zeldzamer dat ze in een belangrijke positie zitten.

Francesco : Indien een integratiecentrum een weerspiegeling was van het politiek beleid, indien er politici met macht in de raad van beheer zouden zitten, dan zou ik ze wel als gesprekspartner erkennen. Maar nu moet ik gaan praten met directeurs van vzw's die in feite hun eigen bestaan, hun eigen belangen verdedigen.

Nadia : Het verschil met een integratiecentra is dat een zelforganisatie vertrekt juist vanuit zijn culturele eigenheid. Maar ik vind wel dat er integratiecentra nodig waren omdat de migranten - toch zeker de Marokkaanse migranten - nog niet in staat waren om een zelforganisatie op te richten. Nu is de tijd daar wel rijp voor.

Naima : Nu komt de discussie of er nog wel nood is aan integratiecentra. Gaan

de zelforganisaties samen of naast de integratiecentra werken ? Maar ik zie geen verschil : alles wat een integratiecentrum doet, kan door een zelforganisatie gedaan worden met dat verschil dat het binnen de zelforganisatie gedaan wordt dóór de doelgroep zelf, terwijl het tot nog toe vóór ons werd gedaan.

Bareel : Maar kunnen de zelforganisaties de achterstand van de migranten wegwerken ?

Francesco : Ik ben er zeker van dat ze daartoe in staat zijn. Het enige probleem voor de migrantenorganisaties, is dat wanneer er gestudeerde of bekwame jongeren uit hun rangen voortkomen, die gemakkelijk weggaan naar grote instellingen of de privé, en dat ze dan verloren zijn voor de gemeenschap.

Naima : Natuurlijk kunnen de zelforganisaties de achterstand wegwerken, maar of dit nu al direct realiseerbaar is, is een andere vraag. Daarin verschilt de Marokkaanse gemeenschap misschien wel van de Italiaanse. Indien je alle kaders zou moeten invullen met mensen met de nodige diploma's, dan zou je toch wel in moeilijkheden komen.

Nadia : Ik vind dat eigenlijk geen vraag. Waarom zou een zelforganisatie de achterstand niet kunnen wegwerken ? Ze moeten wel de middelen krijgen.

Naima : Maar we moeten realistisch zijn, we leven in een samenleving van Belgen. We kunnen het wel zelf doen, maar we moeten de anderen ook zover krijgen dat zij ons daarin helpen en steunen.

Bareel : Hoe gaan jullie die achterstand wegwerken ? Categoriële aanpak ?

Naima : Je moet aan de basis beginnen, dus bij het onderwijs. Achterstand wegwerken kan alleen via informatie, via het weten.

Bareel : Ga je dan zelf een school oprichten ?

Naima : Wij zouden dat wel kunnen, maar ik zie daar het nut niet van in. Wat we wel kunnen doen is aan de bel trekken en druk uitoefenen.

Francesco : Nu we het toch over het onderwijs hebben, die achterstand kunnen wij zelf bestrijden met participatie. Wij moeten de migrantenouders mobiliseren en vormen, zodat ze mee kunnen werken aan het schoolbeleid en er mee voor kunnen zorgen dat de school beantwoordt aan de behoeften van hun kinderen en een fatsoenlijke school wordt.

Samad : Ik ben het eens met Naima. We moeten aan de basis starten, en de migranten vooral inlichten en vormen. Eigenlijk draait alles toch om vorming.

Nadia : Ja, de belangrijkste factor is nog steeds informatie verstrekken. Voor arbeid bijvoorbeeld, is dat in eerste instantie de mensen toeleiden. En de migranten zullen meer vertrouwen hebben in een zelforganisatie dan in een integratiecentrum.

Bareel : Maar wat ga je doen met migranten die gevormd en geïnformeerd zijn en toch nog in bedrijven geweigerd worden ?

Naima : De enige manier om dat aan te pakken, is zien dat migranten vertegenwoordigd zijn in alle instanties, op alle niveaus, in alle spraakorganen. Voor mijn part mogen ze daar als individu in zitten, maar ik denk dat het beste is wanneer je daar als een vertegenwoordiger van een migrantenorganisatie zit omdat je dan beter belangen kunt behartigen.

Bareel : Is er inhoudelijk een verschil tussen de migrantenzelforganisaties en de Vlaamse socio-culturele verenigingen ?

Ook zij zijn begonnen met zich te organiseren, ook zij zijn voor hun belangen moeten opkomen, ook zij hebben de achterstand bij hun eigen leden proberen weg te werken, enz.

Francesco : De Vlaamse verenigingen hebben hun strijd al gestreden, wij hebben nog niets bereikt. Anderzijds hebben de Vlaamse bewegingen veel moeilijkheden die wij nog niet kennen, omdat bij ons de dynamiek nog erg groot is.

Naima : Voor een groot deel is het dezelfde strijd, met dat verschil dat zij, de vrouwen, de arbeiders, misschien wel minderheden waren, maar toch ook mensen van eenzelfde maatschappij. Bij ons gaat om het mensen uit een andere gemeenschap die zich moeten bewijzen in nog een andere gemeenschap.

Nadia : Inhoudelijk zal de strijd wel dezelfde zijn, alleen moeten de zelforganisaties zich dubbel bewijzen.

Bareel : Vooral in verband met de subsidieregeling hoor je vaak de opmerking dat we ons beter zouden integreren in het Vlaams verenigingsleven. Gaan jullie daarmee akkoord?

Naima : Ik kan daar maar één ding op zeggen : hun strijd is de onze niet. Hun socio-culturele verenigingen staan ook al op een totaal ander niveau, wij moeten nog een inhaalbeweging maken.

Francesco : Ik spreek niet graag over verschil in nationaliteit of verschil in cultuur, want dan heb je zo vlug Vlaams-Blokslogans. Toch maken een aantal culturele aspecten en de geschiedenis juist het verschil uit van elk land. En het mengsel dat daaruit voortkomt, geeft juist een rijkdom. Maar waarom niet in Vlaamse verenigingen gaan? Omdat hun belangen de onze niet zijn. Daarbij, de geschiedenis heeft bewezen dat wanneer migranten er binnen raken of er een rol spelen, ze volledig geassimileerd worden.

Nadia : Het kan niet omdat we in een grotere achterstellingssituatie zitten, we moeten een trap lager beginnen.

Bareel : Een van de taken van de regionale integratiecentra is migrantenorganisaties te ondersteunen. Merk je daar iets van?

Francesco : Het is zoals bij de boer, de groothandelaar en de klant. Vertrek je bijvoorbeeld van 5 miljoen, dan blijft er na al die tussenstappen nog 500.000 Bfr. over, te verdelen onder 10 à 15 zelforganisaties. Die "bufferzone" moet weg, want dat is geldverspilling.

Nadia : Ik heb geen weet van ondersteuning door een integratiecentrum, wel door de kerk, door vrijwilligers, Ik zie het ook eerder als een bemoeienis dan als effectieve hulp. Zelfs als je hulp vraagt, krijg je die niet. Dat wordt wel niet vlakaf gezegd, het gebeurt via omwegen. Maar als er beslissingen genomen moeten worden, zijn ze er als de kippen bij.

Bareel : Is samenwerking dan wel mogelijk? En is ze gewenst?

Francesco : Nu zeg je me daar wat! Ik vind het allemaal nogal gevaarlijk. Alleen al de naam stoort mij : waarin moet ik mij integreren? voor wie moet ik mij integreren? Ik ben toch geen delinquent! Ik weet ook niet wat de functie van zo'n centrum is. Als de overheid zijn werk goed zou doen, als iedereen gelijk zou zijn, dan waren ze overbodig. Bijgevolg is het pure geldverspilling. Het geld zou beter besteed worden aan sociale woningen, aan een betere infrastructuur en zo. Ik zie met de centra geen samenwerking mogelijk, het is met de gemeente dat je moet samenwerken of met de betrokken overheid.

Nadia : Zolang de individuele belangen van de integratiecentra de bovenhand hebben, zolang is er weinig samenwerking mogelijk. Maar het moet wel mogelijk zijn om samen te werken.

Francesco : Belgen kunnen meewerken of een aantal dingen doen, dat is feitelijk niet erg, maar het beleid moet gemaakt worden door de overkoepelende organen van de migrantenorganisaties zelf. Zij moeten de gesprekspartners worden van de ministeries van Gezin en Welzijn, Cultuur enz.

Bareel : Er is nu een subsidieregeling voor migrantenorganisaties : 49.000

Bfr voor een startende organisatie, 100.000 Bfr voor een erkende zelforganisatie. Zijn jullie daarmee tevreden?

Francesco : Daarmee kan je als zelforganisatie geen werking uitbouwen. Veronderstel dat men zegt : je krijgt geld om te eten en te studeren, maar je geraakt niet verder dan de kleuterschool en je krijgt enkel een stuk brood De zelforganisaties hebben hierover hun mening gezegd, maar er wordt geen rekening mee gehouden omdat we geen politiek gewicht hebben.

Naima : 49.000 Bfr. om mee te starten, dat is toch twee keer niks. Ofwel nemen ze ons ernstig en geven ze ons de nodige middelen, ofwel geven ze ons niks.

Francesco : Ik ben het er ook niet mee eens dat zelforganisaties uitsluitend uit vrijwilligers moeten bestaan.

Bareel : Dat geldt toch ook voor de Vlaamse socio-culturele verenigingen?

Francesco : Nee, dat is niet waar, want daar zijn overkoepelende organen die wel een pak geld krijgen.

Nadia : Je kan wel als migrantenorganisatie ook bij het Impulsfonds of bij een ander fonds geld aanvragen, maar in feite is er heel weinig beschikbaar voor migrantenorganisaties.

Bareel : Een slotbemerking?

Francesco : Ik hoop dat men meer en meer gaat luisteren naar wat de migranten zelf denken, en dat we een volwaardige gesprekspartner worden. Wij mogen niet in de val trappen dat men ons nog meer gaat verdelen in verschillende nationaliteiten, want wie verdeelt, die heerst. En verder moeten we weten dat onze toekomst en onze cultuur, en zeker die van onze kinderen in België ligt. Daarom willen we hier als gewone burgers erkend worden.

Eliane Peytier

Voorgesteld

vzw Utopia - Zurenborg

vzw Utopia zag het levenslicht in maart 1992, als een spontane reactie van een achttal Marokkaanse jonge mannen en vrouwen op de toenemende spanning tussen Belgische buurtbewoners en Marokkaanse jongeren. Het verhaal van een jonge migrantenorganisatie op Zurenborg, Antwerpen.

Spanningen verminderen

Op de Dageraadplaats in de Antwerpse wijk Zurenborg brengen een groot aantal Marokkaanse jongeren veel van hun vrije tijd door. Dit werd door de Belgische buurtbewoners als bedreigend ervaren, zij vizeerden de Marokkaanse jongeren en gaven hen, dikwijls onterecht, de schuld van alle onheil in de buurt. Als reactie begonnen de Marokkaanse jongeren zich zeer defensief te gedragen. De wederzijdse verstandhouding ging dan ook zinderen achteruit, de spanning steeg en de conflicten namen toe. Ook de pers droeg, via negatieve berichtgeving, bij aan het verpesten van de sfeer.

Een aantal Marokkaanse jongeren (vijf mannen en drie vrouwen) vond dat er eindelijk, na lang en tevergeefs wachten op de overheid en andere instanties, iets moest ondernomen worden om de stijgende spanning te verminderen. Musti, één van hen, nam de taak op zich om "toezicht" te houden op het plein en om, waar nodig, te bemiddelen. Door zijn regelmatig aanwezigheid op het plein kent Musti alle jongeren van de wijk en werd voor hen een vertrouwensfiguur. Hij heeft ook goede contacten met de Belgische buurtbewoners.

Daarnaast werden er ook activiteiten zoals mini-voetbal, uitstappen naar de Ardennen, enz. georganiseerd.

De spanning op de Dageraadplaats is intussen gevoelig verminderd, deels door de activiteiten -er zijn minder jongeren op het plein op hetzelfde moment-, en deels door de aanwezigheid van Musti als bemiddelaar en toezichter.

Om deze positieve werking een blij-

vend karakter te geven en zelfs nog uit te breiden, werd besloten een vzw op te richten. Het werd een Marokkaanse vzw, waarin verscheidene Belgische vrijwilligers actief meewerken.

Buurtwerking

Utopia werkt erg buurtgebonden. Er wordt heel veel aandacht besteed aan het verstrekken van informatie aan de buurt om beide bevolkingsgroepen dichterbij elkaar te brengen. Zo waren er informatieavonden over de ramadan en de beleving van de islam, contactteert Utopia de Marokkaanse buurtbewoners met eventuele klachten van Belgische burens, wordt aan werkloze jongeren jobinformatie doorgegeven, komt er een Belgisch-Marokkaanse kookcursus, verstrekt men uitleg over het Belgische onderwijs, enz.

Over het onderwijs wordt niet alleen informatie verstrekt. In samenspraak met de lagere scholen uit de buurt begeleidt Musti de Marokkaanse en Belgische buurtkinderen van en naar school. Bovendien tracht hij hen te stimuleren en zet hij hen, dankzij deze extra aandacht, aan om regelmatig naar school te gaan. En dat werkt : de

kinderen komen niet alleen regelmatig, maar ook tijdiger op de scholen aan. Ze blijven minder met hun vriendjes op de Dageraadplaats spelen.

In de toekomst wil Utopia ook naschoolse begeleiding opzetten om, in samenwerking met de scholen, kinderen te ondersteunen bij hun schoolloopbaan. Via een verhoogd schoolsucces hopen ze het schoolverzuim ten gevolge van demotivatie tot een minimum te beperken. Daarbij wordt dan ook concreet uitgekeken naar een ruimte waar de buurtkinderen zich thuis voelen en waar zij steeds terecht kunnen met hun vragen en hun problemen.

Sporten

Sollicitatiebegeleiding en -training en het zoeken van stageplaatsen voor jongeren in het deeltijds onderwijs zijn twee belangrijke werkpunten van Utopia bij de dertienplussers. Daarnaast wordt er vooral veel gesport. Er zijn al drie voetbalteams en twee basketbalploegen, één voor meisjes en één voor jongens. Het grote probleem voor de trainingen en voor de organisatie van meer gevarieerde sportactiviteiten, is het gebrek aan een vaste infrastructuur.

Maar het jonge en gemotiveerde team van Utopia slaagt er alvast in een positief beeld van de Zurenborgse Marokkaanse inwoners uit te dragen. Elk lid van de organisatie werkt trouwens op vrijwillige basis, om zo hun sterke wil en vertrouwen te tonen aan een buitenwereld die hen soms met enig wantrouwen bejegt.

Mohamed Chakkar
Frieda Bex

In het verzuilde Vlaamse landschap : ook een islamitische zuil ?

In elke discussie over erkenning en subsidiëring van zelforganisaties van migranten, komt vroeg of laat (de schrik voor) islamitische zuilvorming ter sprake.

Is die zuilvorming een reactie op discriminatie in onze samenleving, een bewuste vorm van (fundamentalistische) afscheiding, of een logisch gevolg van het groeiende zelfbewustzijn van migranten ? Een aan te moedigen emancipatorische evolutie, of een af te raden want segregerend proces ?

We laten hierover twee notoire sprekers aan het woord : eerst Albert Martens, voormalig voorzitter van de Vlaamse Hoge Raad voor Migrantengedrag, en daarna Johan Leman, kabinetschef a.i. van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding.

Wat breng je teweeeg als je mensen gewoonweg niet erkent ?

Bareel : Veel migranten pleiten voor eigen organisaties, om zelf, rechtstreeks, voor hun rechten op te komen. Vindt u dat ze gelijk hebben ?

A. Martens : Om verschillende of tegengestelde belangen te verdedigen, moet je autonome organisaties kunnen dulden binnen een samenleving.

België is op dat vlak traditioneel tolerant, in zoverre zelfs dat men cultuurpacten, schoolpacten, tal van pacten moet organiseren om tot een zekere pacificatie te komen. Zo'n pact werkt met het ruilprincipe. Dat betekent het volgende : in België aanvaardt men dat er tussen burger en staat belangenorganisaties optreden. Die organisaties bewaren de vrede in hun achterban in ruil voor bevoegdheid, macht, subsidies, enz. vanuit de staat.

Maar jouw vraag is of een grote groep mensen die naar hier kwamen als niet-Belgen, zich kunnen organiseren om bepaalde rechten te verdedigen of op te eisen. En dat eventueel op basis van godsdienstige argumenten of elementen. Omdat België ook katholieke, joodse, protestantse, orthodoxe en vrijzinnige organisaties erkent, moet dit, op grond van het gelijkheidsbeginsel, ook voor islamitische organisaties kunnen.

B : Sommigen zeggen dat eigen organisaties de enige weg zijn om tot een evenwichtige integratie te komen in België.

A. Martens : In principe, in een perfecte democratie, zou de verhouding staat/burger dermate kunnen georganiseerd worden dat die tussenliggende organisaties niet nodig zijn. Maar dat is in praktijk niet mogelijk. Hier, in België, wordt die verhouding gemedieerd door tal van instellingen.

Je hebt sociaal-economische verschillen, werknemers/werkgevers, alles wat te maken heeft met godsdienst, vrijzinnigheid en cultuur. Mensen organiseren zich en gaan op een gecoördineerde wijze optreden en met hun tegenpartij onderhandelen om hun belangen te verdedigen. In dat opzicht zou, zoals Lijphart voor Nederland stelde, het

optrekken van een islamitische zuil de pacificatie kunnen bevorderen.

B : Ziet u dat haalbaar in België ?

A. Martens : In het Brusselse jeugdwerk zie je tal van groepen van jongeren van tweede of derde generatie, vergelijkbaar met Chiro of Scouts. Ze hebben een godsdienstige inslag, maar zijn niet zuiver islamitisch. In de chiro zit toch ook een pastoor of een aalmoezenier ? Worden zij gedomineerd door het aartsbisdom ? Overal zijn er traditionelen en minder traditionelen. De islam heeft naar identificatie toe veel troeven voor jonge migranten, om de inspiratie te vinden om erdoor te geraken, om zich wat sterker te maken. Dan zeg ik : waarom niet ?

B : Hoe moet die zuil volgens u dan samengesteld worden ?

A. Martens : Dat moet intern uitgemaakt worden. Jekan toch moeilijk de pretentie hebben vanuit België een blauwdruk te maken van hoe ze zich moeten organiseren.

Als er contestatie is, laat ze er dan uitgroeien, liefst in een publiek debat. Het is veel gevaarlijker als je over die zuilvorming geen debat durft aangaan. Het debat en de strijd worden immers toch gevoerd, tussen progressieven en minder progressieven, strikt gelovigen en minder strikt gelovigen.

Het integratieconcept van de Koninklijk Commissaris kan ons hierbij niet helpen. De manier waarop het geformuleerd is, is niet relevant.

We gaan er maar uit geraken wanneer er een publiek debat of een arena uitgedokterd wordt waar de zaak kan uitgespeeld worden, maar dat komt er niet.

B : Unoemde de ruil en de arena. Er is ook het woordvoerderchap. Welke migrant kan als woordvoerder van een groep of organisatie aanvaard worden ? Of is alleen een individuele woordvoerder, zoals we die nu hebben, zonder dat er een organisatie achter hem staat, mogelijk (een migrant die goed Nederlands spreekt is in Belgische ogen het voorbeeld van een goed geïntegreerde Marokkaan, Italiaan, Turk, enz.) ?

A. Martens : Hoe is M.L. King woordvoerder geworden en geweest en na hem de Black Panthers ? Wat is een legitieme woordvoerder ? De vent die niet gecontesteerd wordt ? Op het ogenblik dat hij gecontesteerd wordt, kan je waarschijnlijk alleen maar vaststellen dat hij niet meer als legitieme woordvoerder aanvaard wordt. A priori extern opleggen wat de optimale woordvoerder moet zijn, sorry, dat kan niet.

De woordvoerder van een groep kan iemand zijn die gewoonweg geen Nederlands verstaat. Als de mensen vertrouwen in hem hebben en hij als legitieme woordvoerder aanvaard wordt, dan moet je maar zien dat je een tolk hebt.

Vanuit welk oogpunt ga je met vermeende criteria aanvechten wat zich in een bepaalde gemeenschap beweegt ? In naam van wie of wat ?

B : Het fundamentalisme, dat de Westerse waarden en democratie ondermijnt ?

A. Martens : Is er een schema van fundamentalisme, en zijn er criteria waaraan een fundamentalist moet beantwoorden ? Moet hij zo groot zijn en zoveel kinderen hebben en moet hij x maal per dag "Allah" uitgesproken hebben ?

Alleen moslim zegt "dat is een fundamentalist, en die niet", kan ik hem geloven, maar ikzelf kan moeilijk een onderscheid maken. Dat kan ik wel in de Rooms-katholieke kerk, tussen de vooruitstrevende vleugel en de tamelijk reactionaire vleugel.

B : Maar er is de angst voor een islamitische, Marokkaanse of migrantenzuil ? Uiteindelijk is de achterliggende angst waarschijnlijk "hoe gaan we dat dan onder controle houden, en vermijden dat binnenkort Brussel de islamitische hoofdstad van Europa wordt" ? Je moet aantonen dat je democratisch bent, ... die argwaan en dat wantrouwen schrikt migranten af, of niet ?

A. Martens : Ik heb twee angsten. Een zekere angst voor fundamentalisme, en een angst van wat je als sociale beweging of contestatie gaat opbrengen als je mensen gewoonweg niet erkent. De tweede angst is veel gevaarlijker dan de eerste. Als socioloog weet ik dat, als je de rechten van anderen continu negeert, die mensen op vrij subtiële wijze gaan revolteren.

Ik kies alvast voor mijn eerste angst, die is naar mijn mening veel minder tragisch dan de tweede.

Laat de migranten de zaken maar uitvechten, want anders gaan ze nog sterker revolteren en wordt het ganse systeem daarbij bedreigd. De islamwereld is toch ook, zoals de katholieke, vrij verdeeld. Er zijn ook verschillende vleugels. Ik heb hoegenaamd geen schrik van fundamentalisten, echt niet.

B : Wenst u nog iets belangrijks mee te delen ?

A. Martens : Het drama is natuurlijk gewoonweg door het niet erkennen of niet activeren van promotie van migrantenorganisaties, enz. men uiteindelijk migrantenorganisaties doet in een enorme verdeeldheid te werken. Dat is de sterkte van de reactie tegen.

Wat we nu doen zijn ten opzichte van migranten, is voor een stuk krak hetzelfde als bij de kolonisatie en de dekolonisatie. We hebben een heel slechte dekolonisatie doorgemaakt, dus wordt het tijd dat we die manier van doen gaan herbekijken.

Mohamed Chakkar
Nadia Guerti

De betrekkelijke toekomstkansen van een islamitische zuil

In het debat over etnische en islamitische zuilvorming in ons land, wordt door voorstanders ingeroepen dat wat voor andere levensbeschouwingen mocht (en nog steeds mag), ook voor moslims moet kunnen. Door anderen wordt ook gewezen op de ontvoogdende impact die in het verleden van zuilen uitgegaan is naar de mensen uit de eigen zuil.

Beide argumenten zijn steekhoudend. Het moet duidelijk zijn dat het bij mij niet opkomt mensen rechten te ontzeggen waarop zij, zoals iedereen, een beroep mogen doen. Als er vrij katholiek onderwijs mag gegeven worden, hebben moslims evenzeer het recht onder de gegeven wettelijke voorwaarden onderwijs te organiseren. Hetzelfde geldt voor het verenigingsleven en voor andere vrije initiatieven.

Niettemin lijken er me toch enkele bedenkingen mogelijk bij een eventueel nieuw zuilproject.

In België lijkt het ontzuilingsproces momenteel toch wel echt op gang getrokken. De institutionele zuilen blijven weliswaar rechtop staan, maar zij staan al lang niet meer nadrukkelijk voor de levensbeschouwelijke invulling waarvoor zij initieel bedoeld waren. Laïcisering en secularisering zijn niet zonder gevolgen gebleven, tot in de beheersstructuren van de zuilen toe. Het levensbeschouwelijke engagement van veel mensen is minder continu en minder monolithisch geworden. Ook financiële overwegingen hebben het proces zeker niet vertraagd. Allerlei rationalisaties dwingen tot méér overleg tot over de zuilen heen.

In de mate dat onder een zuil het gehele complex van instellingen verstaan wordt waarbij men van de geboorte over de kinderkribbe, de peuterschool, het basisonderwijs, eventueel de universiteit tot op de arbeidsmarkt gebracht wordt, en waarbij men bij ziekte weerom binnen de zuil opgevangen wordt (mutualiteit, hospitalisering), bij werkloosheid vanuit de zuil begeleid wordt, enz. ..., lijkt het me geen haalbaar en hoe dan ook zelfs geen wenselijk, want niet emanciperend, project om dit ook nog eens op islamitische basis integraal over te doen. Als een zuilproject zich aandient, zal het nochtans wel op islamitische en niet op etnische basis (moeten) gebeuren.

Het grootste bezwaar is er mijns inziens in gelegen dat een dergelijk opzet in zijn grootschaligheid eerder betuttelend, remmend en marginaliserend dan emanciperend zal werken. Het potentieel valabele leadership in de betrokken groepen zal door de opbouw en bestendiging van een eventuele zuil integraal opgeslorpt worden. Dat op zich zal de facto regelrecht tot een wegzuigen van valabele maatschappelijke medespelers uit de dominante maatschappelijke circuits leiden, om ze tot jarenlange dienstbaarheid aan de eigen zuil te verplichten. Maar die eventuele zuil zal niet

het maatschappelijke gewicht hebben om de samenleving ten gronde te beïnvloeden, of interne etnische spanningen blijvend te overstijgen. Het zal tot enorm energieverlies leiden "in de marge".

De energie die voorspelbaar verloren zal gaan in interne onderlinge positionering, zowel tussen de verschillende etnisch-culturele gemeenschappen als binnen elke gemeenschap zelf, zal niet gering zijn. Rationalisering en financiële overwegingen zullen de uitbouw van een zuil zeker niet begunstigen, tenzij men van meet af aan een verregaande afhankelijkheid uitbouwt tegenover allerlei duistere en minder duistere financierders in het buitenland. Maar die zullen voor hun eventuele geld ook wel iets in de plaats willen krijgen; en is het dat wat men wenst? En zijn vooral een tweede en derde generatie daarop uit?

Zie ik dan niets goeds in elementen van zuilvorming? Ik kan slechts herhalen dat het in wezen niet relevant is of ik daarover een mening heb of niet. Tot bij nader horen is België een rechtsstaat, en de regels van intern institutioneel pluralisme die de autochtonen ooit op zichzelf zijn gaan toepassen zijn ook legitiem volstrekt toepasbaar op de islamitische medemensen. Mijn vraagtekens gelden de zinvolheid van een nieuwe zuil in haar globaliteit en afgeslotenheid in ons huidig maatschappelijk landschap. Dit gezegd zijnde, lijkt het me wel onvermijdelijk, en wellicht zelfs gewenst, dat er islamitische jeugdverenigingen komen, méér dan nu al het geval is. Het lijkt me niet onwaarschijnlijk dat na Brussel, ook Antwerpen en Gent, Luik en Charleroi, binnen afzienbare tijd hun islamitische school zullen hebben (wat echter nog niet betekent dat het tot een uitgewerkt net zal komen). Zo gauw de discussie rond een islamitische hoge raad tot een goeie einde zal zijn gebracht, zal het ook in de lijn der normale ontwikkelingen liggen dat deze mensen aandacht zullen hebben, naast het onderwijs en de eredienst, voor ziekenzorg en cultuurspreiding.

In de mate dat dit proces niet als een monolithische zuil geconcentreerd wordt, en in de mate dat allerlei sociale groepsdruk de zogenaamde achterban niet onder gareltucht brengt en dat buitenlandse politieke invloeden zich er niet in mengen, maar dat het om de normale, spontane en gestage opbloei van een geïntegreerde islamitische aanwezigheid in ons land gaat, kan daarvan wel degelijk een emanciperende invloed naar de eigen achterban uitgaan. Meer nog, dit zal de intellectuele en culturele wisselwerking van alle levensbeschouwingen ten goede komen. Het gaat dan echter niet om een nieuwe zuil, maar om de geïntegreerde sociale expressie van het levensbeschouwelijk project van een belangrijke groep medeburgers, op terreinen waar onze samenleving geen feitelijk of symbolisch aanbod formuleert. En waarom zou dit niet door iedereen, ook de niet-moslim, van harte gesteund kunnen worden?

Johan Leman

Portret

Kenan Olgun

Houthalen. Het café van het Cultureel Centrum Casino. Een groep Turken kijkt naar een Turkse nieuwsuitzending op het grote scherm in de hoek. Er wordt bericht over president Özal, die die ochtend overleed ("onze president is dood"). In een andere hoek hebben wij een gesprek met de uitbater van deze gemeentelijke taveerne, Kenan Olgun. Hij is ambitieus, en erg begaan met de jongeren van de wijk waarin het Cultureel Centrum gelegen is, de voormalige mijnbouw Meulenberg.

Kenan Olgun woont sinds 26 december 1973 in België. Hij is hier nooit naar school geweest; enkele maanden nadat hij in België aankwam, begon hij in de mijn te werken. Hij was toen 15.

Hij werkte er tot Thyl Ghijssels hem wegstructureerde. Nu is hij al een jaar uitbater van het cultureel centrum.

Tussen zijn vertrek op de mijn en zijn uitbaterschap, heeft hij geen andere job uitgeoefend. Hij maakte plannen om zelf iets te beginnen, een kebabzaak, een café of een groentewinkel, en zijn vrouw werkte buitenshuis.

Intussen was hij wel militant bij het ACV, waardoor hij op zondag regelmatig in "de Casino" vergaderde. Zo kende hij de zaak en hoorde hij dat er een nieuwe uitbater gezocht werd. Hij heeft zich dan kandidaat gesteld, en werd op proef aangenomen. Alles verliep goed: de zaak heeft de laatste 10 jaar nooit gebold zoals nu!

Of zijn aanwerving onderdeel is van een bewuste politiek van de gemeente? Dat weet hij niet. De Casino ligt midden in de wijk Meulenberg. Dat is de oude mijnbouw, een wijk met veel migranten. De cité heeft een slechte naam, er is criminaliteit, er is een drugprobleem, De jongeren van de wijk komen in de buurt van de Casino rondhangen als er activiteiten doorlopen, omdat er in de wijk niets anders te doen is.

Dat gaf in het verleden vaak moeilijkheden. Er was toen ook vaak een wisseling van uitbaters van de casino. Nu werkt er iemand die de taal van de jongeren spreekt, dat is een stuk gemakkelijker. Er is nu ook een Marokkaanse parkeerwachter.

Kenan Olgun woonde 7 jaar in de Bremstraat, hij kent een heleboel van de jongens. Hij wist min of meer welke

problemen er hier zijn. Vroeger, toen het buurthuis er nog was, waren de problemen minder. Maar nadat het jeugdhuis Jokido afbrandde, hadden de jongeren hier alleen nog een klein lokaaltje.

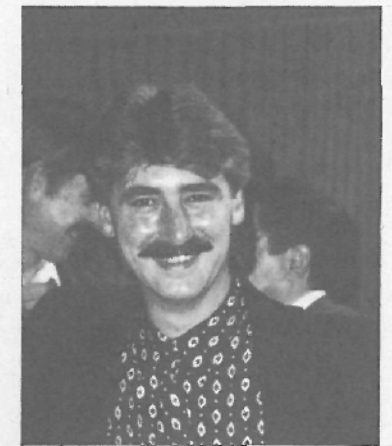
Binnen een paar weken is het nieuwe jeugdhuis af, dan verhuizen ze en hebben ze terug meer ruimte. Intussen doet hij vanuit de Casino van alles voor de jongeren. Zo is er een voetbalclub opgericht, waarmee ze ook in de Liga spelen (in Houthalen-Oost).

In het begin, kort na zijn aanstelling, kwam er wel wat kritiek van de Belgen: er waren veel Turken aanwezig, er werd geklaagd over lawaai, Die kritiek kwam hem ter ore via Belgische vrienden. Nu is die kritiek er niet meer. Men staat nu heel positief tegenover hem. Bij voorbeeld, de mensen van Thalia, een amateurtoneelgezelschap met thuisbasis in de Casino, komen nu na de repetitie hier iets drinken. Ook die van het Rommeltheater komen.

Er was ook wat kritiek uit de migrantenhoek, maar de jongeren stonden achter hem.

Het cultureel centrum uitbaten is uiteraard niet hetzelfde als een gewoon café. Soms moet je 800 mensen tegelijk bedienen: vergaderingen in de lokalen, een initiatief in de feestzaal, een voorstelling in het theater, Dan zet Kenan Olgun alle lokalen klaar en zorgt voor de versiering, de verwar ming, voor eten voor de optredenden, drank in alle lokalen en in het café, een snack voor de vergaderingen, Voor de wijn cursus, bijvoorbeeld, moeten er niet alleen glazen zijn, maar ook Frans brood.

Alles moet stipt gebeuren, niemand mag iets tekort komen. Het is een moeilijke taak, alles moet preventief

aangepakt worden.

Maar hij doet het graag. Als bij voorbeeld de openings- en sluitingsuren - de Casino is immers niet alleen cultureel centrum, maar ook wijkcafé: er zitten altijd klanten - nog beter geregeld kunnen worden, wil hij deze job nog lang doen.

Het café van de Casino bereikt een heel divers publiek: Spanjaarden, Italianen, Grieken, Marokkanen, Turken, Belgen, Op de Marokkanen na hebben die ook allemaal hun eigen cafés. Er komt ook veel jeugd van de wijk, zij hebben geen andere plaats om heen te gaan.

Belgen komen niet zoveel gewoon, meestal alleen als er activiteiten zijn. De Belgen die gewoon komen, wonen hier in de buurt; en zo zijn er niet veel meer.

De Belgen voelen zich nu geruster in de Casino; zij kennen Kenan, hij kent het volk van de wijk. Hij is een tussenpersoon. Nog een voordeel: als er hulp nodig is voor een activiteit, kan Kenan onmiddellijk volk inzetten, want hij kent het volk hier, hij kan hen aanspreken.

En zijn betekenis voor de Turkse gemeenschap? De jongens hebben nu één van de sjiekste cafés hier. Hij kan nog meer voor hen doen, maar de gemeente moet dan hulp geven (bv. voetbaltruitjes, plein, ...). Hij zou ook ter plekke een soort spreekuur van de vakbonden willen, waar de jongens dan met hun vragen en problemen terecht kunnen.

Frieda Bex

Buitenland

Integratie, een ander, "Zweeds", model

Zweden werd relatief laat geconfronteerd met immigratie. Dit heeft hen niet belet al vanaf 1975 een op zijn minst originele en vernieuwende aanpak voor de integratie van migranten te hanteren. Als eerste Europees land gaven zij gemeentelijk stemrecht aan migranten, stimuleerden ze zelforganisatie en organiseerden ze op school onderricht in de moedertaal. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat bepaalde vormen van discriminatie geëlimineerd werden; hoewel problemen met tewerkstelling het effect van deze maatregelen kunnen afzwakken.

Sinds het einde van de 2e wereldoorlog wordt Zweden geconfronteerd met immigratie. In 1947 tekent Zweden een accoord met Italië voor het zenden van arbeidskrachten, in 1954 komt een soort gemeenschappelijke arbeidsmarkt voor het Noorden (Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland en IJsland) tot stand, en tussen 1964 en 1967 komen Joegoslaven, Grieken en Turken de Zweedse arbeidsmarkt aanvullen. Maar vanaf 1967 tracht Zweden, op vraag van de vakbonden en met het begin van een economische recessie in het vooruitzicht, de stroom immigranten af te remmen. In 1972 maakt Zweden een einde aan de economische immigratie.

Tijdens die eerste periode heeft Zweden vooral te maken met een toestroom van immigranten uit het Noorden (vooral Finland), met gezinshereniging, en met een toenemend aantal vluchtelingen uit Afrika, het Midden-Oosten, Azië en Latijns-Amerika. Pas vanaf 1980 komen de immigranten niet meer in hoofdzaak uit het Noorden. Op te merken valt dat 43% van de totale immigrantenpopulatie uit het Noorden afkomstig is, en dat op dit ogenblik 12% van de Zweedse bevolking van vreemde afkomst is. Het grote aantal naturalisaties maakt het moeilijk om de effectieve aangroei van de bevolking van vreemde afkomst te berekenen.

Immigratiepolitiek

Eerste fase: laten begaan

De Zweedse migratiepolitiek vanaf 1945 tot het einde van de jaren '60 kan samengevat worden in: "Laat de immigratie komen, de immigratiepolitiek zal volgen". In die periode is er geen sprake van onthaalpolitiek, noch van

politieke, economische of demografische analyse. In dat opzicht verschilt Zweden in niets van andere immigratielanden in de eerste fase van hun migratiebeleid. De immigratie nam uitbreiding en diversificeerde zich; zo kwamen migranten uit een honderdtal verschillende landen zich min of meer definitief in Zweden vestigen. Het steeds toenemende aantal migranten van verschillende afkomst met hun godsdienstige en culturele verschillen, net als de structurele evolutie van de aard van immigratie, ontging de Zweedse autoriteiten niet.

Tweede fase: een statuut met respect voor de eigen identiteit

Al voor de immigratiestop in 1972, vanaf 1968, gaf de Zweedse regering blijk van haar wil om de migratiepolitiek te herzien: de overheid moet niet alleen de immigratiestroom rationaliseren, maar ook een beleid gericht op het elimineren van alle vormen van sociale en economische ongelijkheid tussen Zweedse burgers en immigranten uitwerken.

Die politieke wil wordt uiteindelijk in 1975 geconcretiseerd. Voor het eerst worden immigranten beschreven als een minderheid. Het gebruik van deze term is niet neutraal, hij weerspiegelt de wil van de publieke opinie om hun integratie in de Zweedse maatschappij te bespoedigen. Dit beleid introduceert ook de noties etniciteit en cultureel pluralisme, waar voorheen alle culturele en linguïstische verwijzingen naar immigranten uitgesloten waren. De basisprincipes van dit nieuwe beleid zijn: gelijkheid, keuzevrijheid en solidariteit/samenwerking. Dit houdt in dat de migranten gelijke rechten en

mogelijkheden krijgen als de rest van de bevolking, met respect voor de eigen identiteit en integriteit van het individu; migranten moeten de kans krijgen hun cultuurpatrimonium te ontwikkelen binnen co-existentie en wederzijdse verdraagzaamheid; solidariteit en samenwerking tussen de bevolkingsgroepen van verschillende etnische afkomst. "Onze samenleving moet gekenmerkt zijn door een goede verstandhouding tussen de verschillende etnische groepen en terzelfdertijd alle uitingen van etnische onverdraagzaamheid aan de kaak stellen". Vanaf 1976 staat in de "Regeringsvormen" (Zweedse grondwet): "specifieke maatregelen moeten genomen worden om de eigen taal, cultuur en godsdienst van elke minderheidsgroep te beschermen en te stimuleren, en om hen de kans te bieden de eigen cultuur en het gemeenschapsleven te beschermen en te ontwikkelen" (Hoofdstuk 2, sectie 1). Hieruit volgen dan stemrecht voor en verkiesbaarheid van migranten op lokaal vlak, tweetaligheid doet haar intrede in de scholen, en organisaties en verenigingen worden ertoe aangezet hun werking naar migranten uit te bouwen. De toekenning van gemeentelijk stemrecht, een van de sterkste punten van het Zweedse beleid, kreeg navolging in tal van Noordepse landen. De migrant werd uit zijn politiek isolement en zijn minderwaardige positie gehaald. Migrant zijn nu vertegenwoordigd in de verschillende politieke partijen, en zetelen in de gemeenteraad en in andere politieke organen.

Zelforganisaties

Maar het toekennen van stemrecht alleen is niet voldoende. De Zweedse

overheid heeft begrepen dat het verenigingsleven minstens even belangrijk is. Migrantorganisaties (lokale en landelijke) worden beschouwd als geprivilegieerde partners in de dialoog met het beleid en als een expressiekanaal voor alle noden en wensen van de migranten. Ze verzekeren het evenwicht tussen het beleid en de migranten en hebben een belangrijke socio-culturele functie.

Cultuur- en taalpatrimonium

"Het taal- en cultuurpatrimonium van de immigrant is een onlosmakelijk deel van zijn persoonlijkheid en moet daarom behouden en gerespecteerd worden".

Hierin kaderen de talrijke bibliotheken, de promotie van culturele activiteiten en de financiële ondersteuning voor het uitgeven van kranten en tijdschriften door en voor migranten. Nadat in 1977 het principe van de actieve tweetaligheid in het onderwijs werd ingevoerd, zijn ook de talen van de migranten hoorbaar aanwezig op school.

Toch is Zweden zeker geen land waar men vindt dat de maatschappij zich moet aanpassen aan de cultuur van de migrant. Wel moeten bepaalde eisen ingewilligd worden, en dienen de mensenrechten en rechten op cultuur erkend te worden. Het onderwijs moet dus kaderen in een intercultureel perspectief.

Het feit dat de eerste migranten uit het noorden afkomstig waren, ligt aan de basis van het Zweedse integratiebeleid. Taalgebruik, gewoontes en etnische afkomst waren sterk met elkaar ver-

want; de migranten uit het noorden kregen als vanzelfsprekend dezelfde rechten toegekend als de Zweedse arbeiders. Men kon niet anders dan ook aan de andere migranten dezelfde economische en sociale rechten toe te kennen.

Hierdoor werden uiteraard bepaalde vormen van discriminatie naar migranten en hun familie vermeden. De laatste jaren blijkt nochtans op de

arbeidsmarkt een meer en meer gestructureerde segregatie tussen migranten en niet-migrant te ontstaan. De opeenvolgende economische recessies en de industriële herstructurering zijn daaraan niet vreemd.

Arbeidsmarkt

Wanneer men de Zweedse cijfers bekijkt, blijkt de arbeidssituatie van migranten niet sterk te verschillen van die in andere landen. Maar er zijn twee uitzonderingen: Eerst en vooral werkt een kleine 10% van de migranten in de openbare sector (ziekenhuizen, sociale diensten, ...) en ten tweede blijkt de landbouwsector voor nog geen kwart procent beroep te doen op migranten.

Inkomsten

De socio-economische integratie van vreemdelingen kan het best nagegaan worden door een inkomstenanalyse. Daaruit blijkt dat het gemiddelde inkomen van migranten niet significant verschilt van dat van de Zweden. Het blijkt zelfs dat genaturaliseerde migranten meer zouden verdienen. En omdat migrantenvrouwen voltijds werken, en overuren presteren, verdienen ze ook meer dan hun Zweedse collega's.

Samenvattend kan men zeggen dat migranten gemiddeld meer uren presteren, onregelmatiger werktijden hebben, en in slechtere arbeidsomstandigheden werken.

Onderscheid en dualiteit op de arbeidsmarkt

Het onderscheid naar etniciteit is op de Zweedse arbeidsmarkt voor het geheel van de migranten bijzonder klein. Toch blijkt dat het voor de Turken en Joegoslaven hoog kan oplopen. Dit komt omdat zowel niet-geschoolde als geschoolde migranten bij hun aankomst meestal tewerkgesteld werden in sectoren waar (bijna) geen kwalificatie vereist was: invullen van arbeidsplaatsen die de Zweden niet wilden. Vanaf 1972 voorziet de wet dat een migrant 500 werkuren mag spenderen aan taallessen. Een deel van de kosten wordt sinds kort door de staat gedragen, om te vermijden dat migranten het slachtoffer van die wet worden doordat werkgevers voor Zweedse arbeiders zouden kiezen. Ook kan iedere vreemdeling die in Zweden verblijft, verplicht worden een professionele opleiding te volgen als hij werkloos is of dreigt te worden, en als hij zonder bijscholing geen aanspraak kan maken op werk.

Maar de praktijk leert ons dat migranten minder arbeidszekerheid hebben dan autochtonen, zeker de tweede generatie tussen 16 en 24 jaar.

Tot slot kan men stellen dat, ondanks de ambitieuze integratiepolitiek, migranten nog steeds de eerste slachtoffers zijn bij een economische recessie. Men kan hier spreken van een vorm van racisme. De vraag stelt zich dan ook in hoeverre deze discriminatie geen ernstige handicap vormt voor de beoogde integratiepolitiek van Zweden.

Nasr-Eddine Malamane,
vrij vertaald door
Francine Moonen

Oorspronkelijke titel: *Integration, l'autre "modèle suédois"*, verschenen in *Hommes et Migrations*, n° 1159, nov. 92.

Binnenste Buitenland

Etnisch ondernemerschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De aanwezigheid van etnische minderheden in het Brussels Hoofdstedelijk gewest is ondermeer via de talloze winkels en restaurants, uitgebaat door allochtonen, zichtbaar.

Etnisch ondernemerschap (of de etnische kleinbedrijfsvoering) kan omschreven worden als het geheel van winkeltjes, restaurants, diensten en ambachten allerlei, opgezet door etnische minderheden¹. Het gaat om een onderneming die zich vooral situeert in ambacht en handel, vaak gericht is op de informele sector van de economie, grotendeels arbeidsintensief is, vaak gestart is als familie-onderneming, zijn economische activiteiten baseert op etnische loyaliteit, deels gericht is op het land van herkomst en een factor kan zijn van sociale mobiliteit. Dat deze definitie slechts betrekking heeft op een klein gedeelte van de etnische ondernemers, zal blijken uit onderstaande gegevens.

In een onderzoek dat in opdracht van de Staatssecretaris voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek met niet-economische finaliteit, is uitgevoerd door het HIVA, is ondermeer een profiel getekend van de etnische ondernemer en zijn onderneming.

Op 1 januari 1990 (NIS, 1990) telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 964.385 inwoners, waarvan 28% vreemdelingen (267.769). Volgens de gegevens van het Centraal Handels- en Ambachtsregister van februari 1992 (Euro DB, 1992) zijn er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 135.000 ondernemingen, zowel natuurlijke personen als rechtspersonen. Hiervan zijn 71.000 ondernemingen natuurlijke personen. Omdat het via het Handels- en Ambachtsregister niet mogelijk is de nationaliteit van de vennoten van de onderneming als rechtspersoon te achterhalen, hebben we ons in het onderzoek beperkt tot de natuurlijke personen, waarvan de nationaliteit wel bekend is. In Brussel-19 hebben 17.000 (24%) ondernemingen (natuurlijke personen) een vreemde nationaliteit. Van deze 17.000 oefenen 11.770 natuurlijke personen nog altijd actief een zelfstandige activiteit uit.

De kaart van het etnisch ondernemerschap is uitgetekend op basis van steekproefgegevens uit het centraal Handels- en Ambachtsregister, meer bepaald op basis van de 11.770 actieve vreemde natuurlijke personen. Het onderzoek werd dus noodzakelijkerwijze toegespitst op de kleine middenstand en niet op grotere ondernemingen.

Kaart van het etnisch ondernemerschap

De kaart van het etnisch ondernemerschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is veelzijdig en legt andere accenten naargelang de etnische herkomst van de betrokken zelfstandige.

Het profiel van de etnische onderneming is zeker niet het eenzijdige beeld van de Marokkaanse groentewinkel: 80% van de vreemde ondernemers zijn immers EG-burgers, terwijl 46% van de vreemde bevolking afkomstig is uit de EG-landen. Anderzijds is slechts 8% van de vreemde zelfstandigen van Marokkaanse herkomst, terwijl de Marokkanen 28% van de vreemde bevolking uitmaken. Brussel wordt met andere woorden zeker niet overrompeld door Marokkaanse ondernemers. De zichtbaarheid van deze zelfstandigen is echter groter, niet alleen omwille van hun fenotypische verschillen, maar ook al omwille van de sector van de kleinhandel waarin ze werkzaam zijn. Volgens de Steekproefenquête naar de beroepsbevolking van 1990 (NIS, 1990), situeren de Brusselse zelfstandigen (Belgen en vreemdelingen) zich vooral in drie grote sectoren: de handel, horeca en reparatiebedrijven (NACE-code 6); het bank- en verzekeringswezen en de ondernemingen in onroerende goederen (NACE-code 8); de dienstensector (bijv. reinigingsdiensten, culturele dienstverlening, diensten aan personen zoals kapsalons en wasserijen, e.d.m.) (NACE-code 9), respectievelijk 41%, 20% en 23% van de economische zelfstandige activiteit. Het handelsregister geeft een enigszins

ander beeld van de vreemde zelfstandigen in Brussel (respectievelijk 58%, 14% en 10,5%) (cfr. tabel). De sector van de handel, horeca en reparatiebedrijven is dominant, terwijl de twee andere sectoren ongeveer even belangrijk zijn als de bouwsector.

Een derde van de vreemde zelfstandigen blijkt gevestigd te zijn in drie gespecialiseerde branches: het restaurantwezen met 12%, de hulpbedrijven van bank- en verzekeringswezen en de onroerende-goederenmarkt met 10% en de cafés met 8,5%. In tegenstelling tot wat velen verwachten, komt de sector van de algemene voedingswaren pas op de vierde plaats (7%) en de bouwbedrijven voor de afwerking van gebouwen (bijv. houtbewerking, vloerzetting, schilderwerken) op de vijfde plaats (6,5%).

De keuze van de tewerkstellingssector of branche lijkt voor een gedeelte cultureel bepaald te zijn. Terwijl de Maghrebijnen en Turken voor meer dan 76%, en dus bijna uitsluitend, in de sector van de handel, horeca en reparatie werken, zijn de Zuid-Europeanen, naast deze sector, ook duidelijk aanwezig in de bouwsector en de dienstensector. De West-Europeanen richten zich sterk op het bank- en verzekeringswezen en de dienstensector.

Bovendien kan men vaststellen dat de Maghrebijnen, en vooral de Marokkanen, op het niveau van de kleinhandel werken, terwijl de West-Europese ondernemers in de tussen- en groothandel werkzaam zijn. De Zuid-Europeanen nemen wat dit betreft een tussenpositie in en zijn, op economisch vlak, al een

stap verder dan de Maghrebijnen en Turken. Men kan dus een evolutie waarnemen in de activiteiten van de etnische ondernemers, waarbij de eerste generatie(s) nog op het niveau van de kleinhandel werken, terwijl de volgende generaties langzaam uitbreiden of overschakelen naar tussen- en groothandel. Integratie onder de vorm van vertrouwdheid met de Belgische normen en marktsituatie, en succesvol ondernemen lijken hand in hand te gaan.

Profiel van de etnische ondernemer

Het profiel van de etnische ondernemer vertoont vele gelijkenissen met dit van autochtone zelfstandigen. Dit blijkt ondermeer uit een gevalstudie in Oud-Molenbeek, uitgevoerd door de Foyer in het kader van dit onderzoek. De etnische ondernemers in deze buurt zijn in de helft van de gevallen Marokkaanse zelfstandigen. Zij worden geconfronteerd met dezelfde problemen als hun autochtone collega's en zoeken vaak dezelfde, soms onwettige, oplossingen, zoals blijkt uit het onderzoek van Bragard², waar 16% van de (Belgische) respondenten illegaal gestart zijn. Toch zijn er verschillen waarneembaar. Een belangrijk verschil is het opleidingsniveau, dat bij etnische zelfstandigen beduidend lager ligt dan bij hun autochtone collega's. Dit heeft zo zijn gevolgen voor de kennis van bedrijfsbeheer en management, die bij de etnische middenstand erg klein is. In het voldoen aan de wettelijke en administratieve verplichtingen steunen zij bijgevolg volledig op de boekhouder en/of juridisch adviseur. De etnische zaak is tenslotte nog veel meer een familiezaak dan bij autochtone ondernemers: de etnische zelfstandige werkt meestal op het niveau van de "kleine zelfstandige" en overstijgt zelden het niveau van de "kleine werkgever". De autochtonen daarentegen werken veel meer op het niveau van de "kleine werkgever" en de "eigenaar-manager".

De verschillen tussen allochtonen en autochtonen zijn dus gedeeltelijk te herleiden tot verschillen in "human capital".

Deze verschillen vertalen zich bovendien in de extra belemmeringen die de etnische middenstand ondervindt. Zo'n

Tabel Verdeling van de vreemde zelfstandigen over de verschillende tewerkstellingssectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - 1992

Nationaliteit	NACE 0	NACE 1	NACE 2	NACE 3	NACE 4	NACE 5	NACE 6	NACE 7	NACE 8	NACE 9	Totaal
Algerije	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	5
Marokko	-	-	-	-	2	3	91	9	3	7	115
Tunesië	-	-	-	-	2	-	8	-	-	1	11
Turkije	-	-	-	-	1	-	21	3	1	4	30
Subtotaal	-	-	-	-	5	3	123	12	4	14	161
Griekenland	-	-	-	-	3,1	1,9	76,4	7,5	2,5	8,7	11,4
Italië	-	-	2	1	7	25	192	4	19	20	270
Portugal	-	-	-	1	1	69	19	3	13	58	164
Spanje	-	-	-	0,6	0,6	42,1	11,6	1,8	7,9	35,4	11,6
Joegoslavië	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	5
Subtotaal*	-	-	2	1	16	42	333	16	38	41	489
Subtotaal	-	-	0,4	0,2	3,3	8,6	68,1	3,3	7,8	8,4	34,6
Frankrijk	1	-	0,3	0,3	2,6	17,0	53,9	2,9	7,8	15,2	46,2
Denemarken	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Duitsland	-	-	-	1	1	4	13	2	4	6	31
Ierland	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	5
Luxemburg	-	-	-	-	-	-	9	-	1	2	12
Nederland	-	-	1	-	-	2	27	1	12	11	54
Verenigd Koninkrijk	-	-	-	-	1	1	27	-	19	10	58
Subtotaal	1	-	1	13	12	27	267	10	79	70	480
Rest	0,2	-	0,2	2,7	2,5	5,6	55,6	2,1	16,5	14,6	34,0
	-	-	1	1	4	3	79	2	15	13	118
	-	-	0,8	0,8	3,4	2,5	66,9	1,7	12,7	11,0	8,4
Totaal	1	0	4	16	38	144	821	43	149	196	1.412
	0,1	0,0	0,3	1,1	2,7	10,2	58,1	3,0	10,6	13,9	100,0

Bron: Steekproef uit het Centraal Handels- en Ambachtsregister - februari 1992 * zonder Portugal

NACE 0 = Land- en tuinbouw
NACE 1 = Energie
NACE 2 = Bodemrijverheid
NACE 3 = Metaalverwerkende, fijnmechanische en optische industrie
NACE 4 = Be- en verwerkende industrieën

NACE 5 = Bouwnijverheid
NACE 6 = Handel, horeca, reparatie
NACE 7 = Vervoer en verkeer
NACE 8 = Bank- en verzekeringswezen
NACE 9 = Dienstensector

eerste belemmering is het taalprobleem dat een drempel vormt in het contact met administratie en dienstverlenende instellingen.

Daarnaast is er een informatieprobleem: etnische ondernemers blijken in een secundair informatienetwerk te zitten, met ontoereikende en vaak niet accurate informatie. Tenslotte zijn er nog de administratieve belemmeringen, zoals de aanvraag van de beroepskaart voor niet-EG-zelfstandigen.

Deze barrières zorgen er vaak voor dat de zelfstandigen in een zwart circuit starten, omdat de betrokkenen de lange en ingewikkelde procedure niet kennen of het einde van de procedure niet willen afwachten om hun zaak te beginnen. De opheffing van deze laatste belemmering kan een onderdeel vormen van het regeringsbeleid ten aanzien van etnische ondernemers. Het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid pleitte trouwens voor de vrijstelling van beroepskaart voor gevestigde vreemdelingen en erkende vluchtelingen³. Tot nu toe werd dat

voorstel voor gevestigde en bepaalde voor onbepaalde duur verblijvende vreemdelingen niet gevolgd, zodat voor hen deze administratieve drempel blijft bestaan.

Ingrid Vanhoren
i.s.m. Steven Bracke

Etnisch ondernemerschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, HIVA, Leuven, 1992, 360 Bfr.

¹ Leman, J., Van Haverbeke, J.-M., *De gastarbeider als zelfstandige: knelpunten en mogelijke oplossingen*. In: *De Gids op Maatschappelijk Gebied*, 1988, nr. 1, jg. 79, blz. 10.

² Bragard, L., Donckels, R., Michel, P., De Marche, M.-P., Dupont, B., *Le nouvel entrepreneur/De nieuwe ondernemer*. Intercollegiate Center for Management Science, Liège/Brussel, 1987.

³ Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid, Opvolging van de voorstellen november 1989 en mei 1990. Cahier 1, december 1990, blz. 33.

Documentatie

In deze aflevering van 'Documentatie' vindt u niet de nieuwste aanwinsten van de VCIM-bibliotheek, maar wel een overzicht van (vrij recente) publikaties aansluitend bij het dossier 'Migrantenorganisaties'. Al deze werken zitten in de VCIM-bibliotheek.

Dossier Migrantenorganisaties

Van Look, L. (samenst.), in Bareel, jg 8, nr.32, jan. 1986.

In dit dossier worden 4 migrantengemeenschappen beschreven, m.n. de Marokkaanse gemeenschap, de Turkse immigranten, de Italiaanse gemeenschap in België en de Spaanse immigratie. Er wordt nagegaan hoe binnen deze groepen migrantenorganisaties zijn ontstaan en welke factoren en doelstellingen daarin meegespeeld hebben. De religieuze organisaties worden niet besproken. Tenslotte vind je achteraan een literatuurlijst die met het thema verband houdt.

Eigen organisaties van migranten

Deschamps, L., en Pauwels, K., Brussel, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien, 1991, (CBGS-Werkdokument nr 74) 85 blz.

Op basis van de geconsulteerde literatuur wordt in deze interimnota vastgesteld wat het concept zelforganisatie betekent of kan betekenen. Daarna volgt een samenvatting van een aantal markante observaties die o.m. naar voren kwamen uit gesprekken met vertegenwoordigers van de Turkse en Maghrebijnse gemeenschappen in 8 Oostvlaamse steden. In bijlage I wordt een uitvoerig verslag van die gesprekken gegeven; bijlage 2 bevat een bibliografie van de literatuur inzake zelforganisaties.

Bibliografie "Eigen organisaties van migranten": Een alfabetisch overzicht van recent in Vlaanderen en in het buitenland verschenen publikaties inzake eigen organisaties van migranten (versie april 1992)

Deschamps, L., en Pauwels, K., Brussel, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien, 1992, (CBGS-werkdokument nr 1991) 46 blz.

Een cultureel beleid voor migranten. Eindrapport van de Werkgroep Migranten van de Hoge Raad voor de Volksontwikkeling

Albrechts, J., Brussel, HRVO, 1992, 80 blz.

Het 2e deel van het rapport behandelt een aantal uitgangspunten en doelstellingen voor het migrantenbeleid. Bij de analyse van integratie, de hoofddoelstelling van het migrantenbeleid, komt men tot "emancipatie, een ander woord voor integratie" en hierbij wordt dan het enorme belang ontdekt van autonome zelforganisaties. Deel 3 is volledig gewijd aan de problematiek van de zelforganisaties. Zo vindt men dat het ondersteunen en begeleiden van het migrantenverenigingsleven tot de taken behoort van de Vlaamse Gemeenschap. Om die reden wordt in het 4e en laatste deel van de nota o.m. een aanbeveling gedaan aan de Vlaamse Overheid die de migrantenorganisaties betreft.

Culturele verscheidenheid als wederzijdse verrijking: Een verenigingsleven van en met migranten door de overheid ondersteund

Koninklijk Commissariaat voor het Migrantbeleid, Brussel, KCM, 1992, 44 blz.

In deze brochure wordt in deel I een synthese gegeven van het socio-cultureel werk in Vlaanderen in het algemeen, in deel II wordt op basis van de gegevens uit Deel 2 van het Rapport van het KCM van mei '90 omschreven wat migrantenorganisaties zijn. Verder worden nog de opties van het Koninklijk Commissariaat inzake het verenigingsleven van en met migranten geëxpliciteerd, vooral wat de toekomstige ontwikkelingen m.b.t. doelgroep en werking betreft. Als besluit zijn er 3 voorstellen over 1. een intercultureel vormings- en kunstencentrum; 2. de plaatselijke werking; 3. de interculturele werking binnen het Vlaams socio-cultureel werk.

Migrantenorganisaties

Engelen, M., in : Verslagboek van het besloten colloquium van 14 juni 1990 van de Vlaamse Hoge Raad voor Migranten. Administratie voor Gezin en Maatschappelijk Welzijn (red.), Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1990, 63 blz.

Volgens Mieja Engelen wordt er vooral over het "migrantenprobleem" gesproken en te weinig over de vele verrijkende

aspecten van de multiculturele samenleving. Zij vindt ook dat de bestaande regelingen m.b.t. het culturele leven te weinig toegankelijk zijn voor migranten ofwel teveel de nadruk leggen op cultuurconsumptie. Toch kunnen migrantenorganisaties hierin een belangrijke rol vervullen. Daarom gaat zij dieper in op termen als "migrantenorganisatie", "cultuur", "sociaal-cultureel vormingswerk" en "etnisering" en relateert dit alles aan persoonlijke ervaringen.

Kan er altijd eentje bij? Zelforganisatie als essentieel element in het integratiebeleid

Van Look, L., in : Andere culturen onder ons, Studiedag van de Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid, Antwerpen, 23 oktober 1992. Brussel, CSC, 1993, 69 blz.

Bij wijze van inleiding schetste L. Van Look de geschiedenis van het verenigingsleven van de migranten en trok daar enkele besluiten uit: o.m. dat migrantenorganisaties op een specifieke manier moeten ondersteund worden. In het debat dat daarop volgde werd door A. Martens aangegeven hoe socialisatie verloopt langs verschillende vormen van structuren en organisaties, hij paste dat ook toe op de migrantenorganisaties; de migranten van hun kant reageerden scherp op de nota van het KCM en vooral op het feit dat zij hierbij op geen enkele manier betrokken werden.

Organisaties van mediterrane migranten: Analyse van de interviews gehouden onder 46 organisaties in het werkgebied van het Centrum Buitenlanders Gooi en Eemland

van Dijk, T., Hilversum, Centrum Buitenlanders Gooi en Eemland, 1993, 38 blz.

De aanleiding tot deze interviews was de vaststelling dat het Centrum met te weinig migrantenorganisaties een goede werkkrelatie had. De analyse geeft inzicht in de organisatiegraad, het soort activiteiten, de behoefte aan ondersteuning en samenwerking van 46 zelforganisaties.

Marokkaanse Migranten Organisatie Vorming en Kadertraining

van Baardewijk, C., Tilburg, HAK-project, 1989, 58 blz., ISBN 90-72717-01-5.

Het HAK-project heeft zich beziggehouden met het vraagstuk van de organisa-

tievorming en kader- en organisatie-ondersteuning bij Marokkaanse migranten. Deze publikatie is de neerslag van het materiaal dat in die jaren verkregen is. Het eerste deel behandelt de organisatievorming, het tweede deel stelt de ondersteuning centraal door middel van training.

Als Turken zich organiseren: 6 thema's op het terrein van organisatievorming binnen Turkse migrantengemeenschappen

Topragin, H., en van Baardewijk, C., Tilburg, HAK-project, 1987, 63 blz.

De publikatie wil inzicht verschaffen in de spanningen en bewegingen die zich kunnen afspelen binnen Turkse gemeenschappen, wanneer het om organisatievorming gaat. Het is een bundeling van 6 thema's, waarin de meest centrale vragen op dit terrein aan de orde komen. De publikatie legt een sterk accent op de ouderen in de gemeenschappen. Ontwikkelingen die bij Turkse jongeren net begonnen zijn, worden hier en daar wel genoemd, maar niet uitputtend behandeld. De informatie is voor het grootste deel afkomstig van een aantal Turkse leiders en is in een serie gesprekken bijeengebracht.

Stenen voor een nieuw gebouw: Advies van de Commissie Doelmatigheid Landelijke Minderhedenorganisaties

Rijswijk, Ministerie van WVC, 1992, 76 blz.

Volgens dit advies zouden de landelijke minderhedenorganisaties doelmatiger kunnen werken. Daarbij zou een duidelijker scheiding moeten komen tussen steunfuncties enerzijds en organisaties van minderheden anderzijds. Er worden ook voorstellen hiertoe gegeven per etniciteit/nationaliteit/categorie.

Steunfunctie-instellingen en Zelforganisaties Eindrapport: Een handreiking voor het functioneren van steunfunctie-instellingen richting eigen doelgroep

den Uyl, R., Den Haag, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies BV, 1992, 34 blz.

Dit is een verslag van een aanvullend onderzoek in opdracht van het Nederlands Ministerie van WVC met het doel aanbevelingen te geven over de wijze waarop optimaal de steunfunctietaak richting de lokale doelgroepen kan worden

vormgegeven. Dit werd gedaan aan de hand van gesprekken met vertegenwoordigers van een vijftal steunfunctie-instellingen en met 22 zelforganisaties.

Migrantenbeweging: 10 jaar LSOBA

Woudt, J., en Meijerink, L. (eindred.), Utrecht, LSOBA, 1991, 32 blz.

Beschrijving van de activiteiten van LSOBA (Landelijke Samenwerking van Organisaties van Buitenlandse Arbeiders) sinds de oorsprong. Naast een historische schets is er een ronde-tafel-gesprek met een vijftal oude bekenden van LSOBA zoals M. Rabbac, directeur van het NCB. Ook antwoorden 5 lidorganisaties uitgebreid op vragen die een evaluatie van de werking van LSOBA betekenen.

Migrantenwerk in de stadsvernieuwing: Een studie naar de betekenis van een participatie bevorderende maatregel voor allochtonen

van der Pennen, T., Leiden, Faculteit der Sociale Wetenschappen Rijksuniversiteit Leiden, 1988, 142 blz., ISBN 90-5181-903-X.

Van der Pennen heeft onderzocht of het aanstellen van migrantenwerkers een grotere participatie van allochtonen in het stadsvernieuwingproces tot gevolg heeft gehad. Ook de manieren waarop dit moet gebeuren, belangenbehartiging via eigen organisaties dan wel het toevoegen van tijdelijke allochtone medewerkers bij bestaande organisaties, heeft hij onderzocht. Omdat volgens hem dit laatste onvoldoende rendert, pleit hij voor een bredere positie en verbreding van de benadering met meer aandacht voor de specifieke maatschappelijke kenmerken van de bewoners.

We moeten het zelf doen: Verslag van een discussie over integratie zoals die gevoerd is in het Marokkaanse radioprogramma van de NOS op Radio 5

Hilversum, NOS, 1992, 95 blz.

Dit is de neerslag van een radiodiscussie over onderwerpen als integratie, politieke participatie van migranten, onderwijs in eigen taal en cultuur, islamitische scholen, enz.. De aanleiding voor die discussie waren uitspraken van VVD-leider Bolkestein in september 1991. Aan de discussie werd deelgenomen door een aantal Nederlandse politieke fractieleiders, welzijnsorganisaties, Marokkaanse

zelforganisaties en Marokkaanse intellectuelen.

Naast de Amicales nu de UMMON: De mantelorganisaties van de Marokkaanse autoriteiten in Nederland

Rabbac, M., Utrecht, Nederlands Centrum Buitenlanders, 1993, 172 blz., ISBN 90-5517-011-9.

In dit boek zet M. Rabbac de verwevenheid tussen organisaties als de UMMON en het Marokkaanse regime uiteen. De doelstellingen van de UMMON zijn dezelfde als die van de Amicales vroeger: het tegengaan van de ontwikkeling van de Marokkanen tot volledig vrije en mondige burgers die hun lot op maatschappelijk en politiek gebied in eigen handen nemen. Rabbac illustreert dit met recente voorbeelden; ook de eigenaardige ommezwaai van de KMAN richting UMMON wordt beschreven. In het boek is ook een groot aantal documenten opgenomen die de beweringen van Rabbac staven.

Met één hand kan je niet klappen: Een onderzoek naar organisaties van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen in Nederland

Bilgin, S., [et al.], Leiden, Centrum voor Onderzoek van Maatschappelijke Tegenstellingen, 1988, 124 blz., ISBN 90-71042-27-8.

Sinds het begin van de jaren tachtig zijn er in Nederland talrijke organisaties van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen ontstaan. In deze studie vertellen vrouwen over hun organisaties. Onderwerpen als de oprichting van een groep of organisatie, het belang van kader, de keuze van activiteiten en de betekenis van ondersteunende instanties staan hierbij centraal. De rol van de subsidiërende overheid wordt eveneens belicht.

Migranten Aktief.

Tijdschrift van de Landelijke Samenwerking van Organisaties van Buitenlandse Arbeiders (LSOBA). Besteladres: LSOBA, Postbus 693, 3500 AR Utrecht. Tel. 030-318644.

Aangekondigd

Open Tropen '93

De zomerfestivals staan voor de deur en Open Tropen bijt traditiegetrouw de spits af, met een programmatie uit Afrika, Latijns-Amerika en de Caraïben.

Op vrijdagavond 2 juli zijn er twee optredens in de grote feesttent, nl. van de Israel Vibrations en The Roots Radics. Op zaterdag 3 juli is er vanaf 14.00 uur live muziek. Zeker op het podium staan Julie Mourillon, Mario Bauza and his Afro Cuban Jazz Orchestra en Kofi Olomide en zijn Quartier Latin.

Open Tropen gaat door op vrijdag 2 en zaterdag 3 juli, in het Raadsherenpark in Turnhout - Vosselaar.

Opleiding geluidstechniek niet-westerse muziek

Vanaf september '93 start De Piano-fabriek in Sint-Gillis met een opleiding tot geluidstechniek, met een bijzondere aandacht voor de instrumenten van de migrantencultuur. Niet-westerse muziekgroepen die met traditionele instrumenten spelen, hebben tijdens hun optredens in België vaak te kampen met technici die hun instrumentarium niet kennen of niet gewoon zijn. Dit mankement probeert deze opleiding te verhelpen. De opleiding, die één schooljaar duurt, wil jongeren opleiden tot volwaardige geluidstechnici. Ze is gratis en omvat 16 uur les per week, voornamelijk overdag.

Elke jongere tussen 18 en 25 met voldoende interesse en motivatie kan zich hiervoor inschrijven. Er is geen voorkennis vereist.

Meer informatie: De Piano-fabriek, Pascal Verreth, Fortstraat 35a, 1060 Sint-Gillis. Tel. 02/538.09.01.

Sesebee-wereldateliers

Wereldmuziek en -dans: erg duidelijk is dat begrip nooit geworden. Soms wordt het kwantitatief gebruikt: voor werken die buiten de oevers van nationale culturen getreden; soms kwalitatief: als aanduiding van het werk van die kunstenaars die van buitenaf in een nationale cultuur zijn terecht gekomen en die aan de identiteit van die cultuur

een meerwaarde hebben toegevoegd.

Deze wereldcultuur bevorderen is de bedoeling van de Sesebee-wereldateliers. Alle cursussen en workshops worden gegeven door leraars met verschillende culturele achtergronden (Senegal, Burkina Faso, Spanje, Turkije, Egypte, ...) die al enkele jaren in België wonen. Zo zijn er cursussen Afrikaanse dansen muziek, Turkse Saz, buikdans,

De Sesebee-wereldateliers zijn een initiatief van het Cultureel Centrum Berchem. Om de uitgebreide cursusbrochure '93-'94 aan te vragen, schrijf je best naar CCB, Dian Van Weert, Driekonigenstraat 126 in 2600 Berchem.

Jeugd en Vrede

Jeugd en Vrede is een pluralistische organisatie die vooral initiatieven ontwikkelt rond vredesopvoeding en geweldloosheid.

Zij organiseren in '93-'94 de volgende vormingsinitiatieven:

- Omgaan met racisme, werken aan respect en verdraagzaamheid,

op 14 en 21 oktober '93 in jeugdhuis Rzoeki in Mechelen en op 13 en 20 januari '94 in de Dijlemolens in Leuven;

- Omgaan met conflicten,

op 25 november en 2 december '93 in Kasteel Claeys-Browaert in Gent-Mariakerke en op 10 en 17 maart '94 in jeugdcentrum De Wolsack in Antwerpen.

Zij presenteren ook twee theaterproducties over conflicten, ruzie maken en vrede sluiten die op aanvraag georganiseerd kunnen worden. Beide producties kosten ongeveer 19.000 Bfr. De eerste, 'Lekker herrie schoppen', is een poppenspel voor 6- tot 10-jarigen van het Mechels Stadspoppentheater; de tweede, 'Houdbaar tot donderdag', is een produktie van Theater Maria Verstappen, voor jongeren van 14 tot 16 jaar.

Meer informatie:

Jeugd en Vrede, Van Elewijckstraat 35 in 1050 Brussel. Tel. 02/640.19.98.